

בנאות דשא

ה' שבט תשפ"א - יומא דהילולא של כ"ק השפת אמת זי"ע - גליון מ'

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

השיבות החלשים והגרדפים כי הם מנוגדים לטבע

הספה"ק שפת אמת כל כולו סובב סביב נקודה א', איך מתרוממים, איך מתעלים, כל הספר הוא מלא תשוקה ודבקות ברבנו של עולם. בפרשת אמור (תרס"ג) מביא דברי המדרש (ויק"ר כז, ה) 'והאלקים יבקש את הנרדף (קהלת ג, טו), וכו', ישראל נרדפין מפני האומות ובחר הקדוש ברוך הוא בישראל שנאמר (דברים יד, ב) 'ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה', רבי אליעזר בר רבי יוסי בן זמרא אמר אף בקרבנות כך, אמר הקדוש ברוך הוא, שור נרדף מפני ארי, עז נרדף מפני נמר, כבש מפני זאב, לא תקרבו לפני מן הרודפים אלא מן הגרדפין, הה"ד (אמור כג, כז) שור או כשב או עז כי יולד [וגו' ירצה לקרבן אשה לה]'.
ומקשה **השפת אמת** דהתינח בפשטא דקרא שאחד רודף את השני, וכן אומות העולם הרודפים את ישראל הוא משום הרוע שבהם, והיה בידם להתגבר על יצרם ולא לרדוף, אבל בארי הרודף את השור, הלא כן הוא בטבע הארי להיות רודף השור, וכדכתיב (תהלים קד, כא) 'הכפירים שאגים לטרף ולבקש מקל אכלם', שזה סדר העולם ורצון הבורא ית"ש שהארי והנמר טורפים בהמות וחיות אחרים, והשור והעז אוכלים עשב השדה, ואין בזה שום חסרון שעבור כך לא יעלו לקרבן לפני ה' [ובמדרשים איתא עד כמה יעמדו בדין על שטרפו אחרים, אבל בעיקרן של דברים - בעולם הזה לכאורה אין טענה עליהם, כי כך נבראו]. וע"ז הפשט היה אפשר שזה רק לסימן ללמוד מזה להתנהגותנו ולא לרדוף, אבל כאן במדרש משמע שזה לא בא רק ללמד ולסימן, אלא שזה טעם הדבר, וצ"ב כנ"ל.

ומבאר השפת אמת **'כי הענין הוא, כי עולם הזה הטבע מסתיר הפנימיות'**, וכמו שמבאר בהרבה מקומות בספרו, שאין קיום לשום דבר גשמי, כי מלא כל הארץ כבודו, ולא שייך שיהיה שום בריאה בלי פנימיות החיות של הבורא ית"ש - ואתה מחיה את כולם, ואין מציאות בלי הרבנו של עולם, רק הטבע והעולם מסתירים זאת, ולכן ביכולת אנשים להסתובב בעולם הזה בשאלה איפה והיכן הרבנו של עולם, בו בזמן שמלא כל הארץ כבודו, ואין שום דבר שקיים בלעדיו יתברך, **'וכל הדבוק יותר בטבע יש לו כח חזק בהטבע'**, ארי נמר וזאב שיש להם כח לטרוף הרי הם מחוברים יותר אל הטבע, ויותר מוסתר אצלם כח הבורא ית"ש, **'השור ושה שהם נרדפין, מפני שיש בהם יותר פנימיות, לכן הטבע מתנגד עליהם'**.

זאת אומרת, אין זה עונש שאין מקריבים את הרודפין, ולא שכר שמקריבים את הנרדפין, אלא שהקב"ה ברא את העולם בהמות טהורות ובהמות טמאות וכדאיתא בגמרא (ב"ב טו.) 'בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלוטות',

שברא את העולם עם כל המינים, בהמות טורפין ובהמות שנטרפין, ובזה רואים יופי הבריאה ומתגלה מלכות שמים, וכמ"ש רש"י (ר"ה לא. ד"ה שברא עופות) 'כשאדם רואה עופות משונים זה מזה נותן שבח למי שבראם', ויש בריות שבהם הסתיר הקב"ה יותר את כח הבורא, ויש בריות שיותר גלוי בהם כח הבורא ית"ש, הרודפין שהם בעלי כח ומחברים אל הטבע אצלם יותר מכוסה הפנימיות, **והנרדפין אצלם יותר גלוי כח הבורא ית"ש כי להם יש פחות כוחניות של עולם הזה המסתיר את הפנימיות**, ולכן כשבאים להקריב קרבן להעלותו לקדושה, מקריבים בהמות שיותר קרובים אל צד הקדושה.

וממשיך השפת אמת **'מכל שכן בנפשות בני ישראל שהם בני עולם הבא, עולם הזה מתנגד להם ביותר'**, בפשטות דברי המדרש איירי על אומות העולם הרודפין גופות בני ישראל, אבל אחרי ביאור הנ"ל שבבהמות הרודפין והנרדפין הוא על ההסתיר של הפנימיות, אזי נפשות בני ישראל שהם בני עולם הבא, בוודאי שעצם מציאות עולם הזה מתנגד להם ביותר, ונפשות ישראל נרדפין בעולם הזה, כי אין להם שייכות אמיתית לעולם הזה, כי הם בני עולם הבא. **'וכמו כן בפרט כל איש ישראל, כעין שאמרו (סוכה נב.) הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו'**, שמשום שיש לו מעלה גדולה, נפש יותר רוממה, וחי עם יותר רוחניות, יש לו יותר הסתיר, כי העולם הזה מהווה יותר התנגדות אליו.

והשפת אמת ממשיך - והיא העיקר ה'ובכן' מה עלינו ללמוד מכל זה, **'ולכן אל יפול לב אדם עליו במה שהיצר הרע רודף אותו תמיד'**, כשהאדם מתבונן בעבודת ה' שלו, יש לו נפילת לב אמיתית, שהוא מנסה ונופל שוב, שהאדם מבטיח שיטיב את דרכיו, ואינו מצליח לעלות בהר ה' ולקום במקום קדשו, ואפילו מי שכבר בא בהמיו ואמרו חז"ל (יומא לה:) 'כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא', אבל הרי האדם רואה שהיצר אינו מרפה ממנו, וכנראה שרוב שנותיו לא היו כראוי, ואפילו מי שכן, מ"מ תמיד יש נסיונות, ואם לא בגסות, אז יותר בדקות, במדות אחרות, כי **'היצר הרע רודף אותו תמיד'**, והאדם מצפה ומייחל שיבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אבל אין זה ההרגשה הנכונה, כי להיפך, כל הנסיונות והקשיים הם **'כי הוא אות על חלק הקדושה שיש בו'**, בגלל שיש בך יותר קדושה היצר מערים עליך קשיים ונסיונות, **ובוודאי שאין האדם רוצה לוותר על חלק הקדושה, ושהיצר לא ירדוף אותו**, כי הנסיונות רק מראים כמה יש בפנימיות האדם חלק וכח טוב ונעלה יותר, כח אמיתי שעל ידי זה יתגלה יותר קדושה בעולם.

(ב' בה"ב תש"פ)

הקשר לצדיק אחרי פטירתו

בזמננו כבר לא נמצא אדם שראה את **השפת אמת זי"ע**, ולכאורה דווקא אלו שראו אותו יכול להיות להם שייכות אליו, אבל באמת מהות הצדיק היא רוחניות, ואמרו חז"ל (חולין ז:) 'גדולים צדיקים במיתן יותר מבחיייהן', ופירושו התוס' שבחיייהן של צדיקים יכול כל אחד להגיע אליהם, ואפילו רשע יכול לשבת בסמוך להם, משא"כ לאחר פטירתו אין הרשע יכול להתקרב כלל לצדיק, וכבר בארנו המכוון, שבחיייו של הצדיק בהאי עלמא, אף שהעיקר אצל הצדיק הוא רוחו ונשמתו, אבל סוף סוף בכדי שיהיה לו איזה קשר לעוה"ז, בעל כרחך גם לצדיקים יש שייכות כלשהיא לגשמיות, ולכן גוף הרשע יכול לגעת בגוף הצדיק. מה שאין כן לאחר פטירתו אין לרשע שום שייכות, לא רק לנשמת הצדיק, אלא אפילו הגופים אינם יכולים להיות ביחד. ואז גם מתברר יותר מהות ההתקשרות וההתחברות לצדיק שהוא רק בפנימיות, וזהו 'גדולים צדיקים במיתן' שאז הקשר יותר אמיתי ויותר חזק [וכשאין זכרונות גשמיות בניקל יותר לא להיתפס בחיצוניות, ועל כן יש בצד מה מעין מעלה ביא"צ של השפת אמת זי"ע, שהקשר הוא רק קשר רוחני].

(ה' שבט - עבד"ד ח"ב עמ' תזי)

זמן התעלות לרעים ולטובים

אם בכל הזמנים כשמדברים ומתקשרים לצדיק, אפשר לשאוב כוחות ממנו, בוודאי ביומא דהילולא, שהרי אמרו **רבוה"ק זי"ע בשם החידושי הר"מ ז"ע** (ע"י ס' הזכות פ"ר כי תשא ד"ה הראני בשם האר"י) שבעת פטירת הצדיק מתאספים כל הכוחות והאורות מהדברים שעשה הצדיק בימי חייו, ומאיר את רצון, ומעין זה יש בכל שנה ושנה ביומא דהילולא, יום גדול כזה בוודאי מעורר הזמן, שנוכל ללכת בדרכיו, לעבוד את ה' בפנימיות אמיתית לא בחיצוניות, לערוך חשבון הנפש אמיתי, ולקבל קבלה אמיתית, ולעמוד בזה באמת.

איתא ברש"י על הפסוק (בא יב, כב) 'לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר' - 'שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות למחבלים', ואם אמרו כך במדה רעה, ק"ו למדה טובה המרובה, דליל ההילולא - לילה שיורדים בה אורות והשפעות, אין בוחנים ואין בודקים בין מי שהוא ראוי ומי שהוא פחות ראוי, בין מי שהוא טוב ומי שרוצה להיות טוב, **אלע קענען זעך נעמען**. יעזור הש"ת שנוכל באמת לקחת התעוררות אמיתית מהלילה הזה, להמשיך בדרכיו, להמשיך במעשיו, שתהיה לנו נגיעה ושייכות עם הצדיק ברוחניות, וממילא יבוא השפע גם לשאר הדברים הנצרכים.

(ה' שבט - עבד"ד ח"ב עמ' תכב)

ברכת מזל טוב לידידנו

הרה"ח ר' ישראל יוסף רוטנברג שליט"א
לרגל הולדת בנותניו שתחי'
תזכה לרוות נחת מכל יוצא
ידידך, דודי בראון

לעילוי נשמת נפש נקי וצדיק

הבחור המופלג **פנחס יעקב הכהן ז"ל**
בן מוה"ר ר' הגה"ח
ר' יצחק מאיר הכהן לוי זצ"ל
נלב"ע כ"ט טבת תש"א

לעילוי נשמת הרה"ח ר' חיים חייקל ז"ל

בן הרה"ח ר' גדלי' מרגליות ז"ל
נלב"ע כ"ט טבת תשפ"א
הונצח ע"י חתנו
הרה"ח ר' משה מנדלסון שליט"א

תורת ה' תמימה משיבת נפש

הנחה כתוב (בא יג, ט) 'למען תהיה תורת ה' בפיך', ומקשה **השפת אמת** (בא תרס"ד) וכן יש תורה שאינו מה, והרי תורה מלשון הוראה שהיא מורה ומלמדת את הדרך אשר ילך בה, וזה שייך רק בתורת ה', והול"ל תורה סתם. ותיירץ בדאמת כל התורה היא פירוש על שם הוי"ה, שהיא מלמדת להבין ולראות אלקותו בעולם. וזה תורת ה', כמו תורת העולה תורת החטאת - שפירושם שהם מלמדים איך לעשות חטאת ואשם, כן תורת ה' מלמדת אותנו על ה'. אמנם לא שייך להשיג את הקב"ה, אבל היא מלמדת אותנו איך אפשר להאיר את אור ה' בחשכות של עולם הזה, כי בעלמא דשיקרא האמת והחיות הפנימיות מוסתרות, ועל ידי תורת ה' - תורת אמת, יכולים לגלות ולמצוא את האלוקות והאמת בהאי עולמא ולהתקרב אליו ית"ש. בערב שבי"ק היה היארצייט של השפת אמת זי"ע, ועדיין אנו עומדים בימי הילולא דיליה, כי בג' ימים שאחרי ההילולא עדיין יש להם שייכות לאי"צ, ובפרט כשהשבת מחוברת ליום האי"צ שהכל המשך אחד. ובאמת זה בחינת 'הוא היה אומר', כי **כל הספה"ק שפת אמת ניתן להגדיר אותו בשני מילים אלו 'תורת ה', זוהי תמצית משנתו, בכל קטע וקטע מלמד אותנו איך אפשר למצוא את הקב"ה בכל דבר**, איך אפשר לגלות את הפנימיות של העולם, ובכל פעם הוא משתמש בלשונות אחרים לחפש ולבקש יקודה הפנימיות, 'אתם עדי', לברר אמונתו, וכיו"ב. וידוע שיש ספרים שגדולים יותר ממחברם ויש מחבר שגדול מהספרים שלו, והעידו גדולים שבספר שפת אמת המחבר היה גדול יותר מהספר, ואם **הספר הוא חטיבה אחת של חיפוש וביקוש להשיג, כל שטיקעל הוא כנחלי רתמים, שו ברען ופייער לאיבערשטער**, בוודאי שאין לנו שום השגה בעבודת הק' של השפת אמת זי"ע גופיה. וזוהי עבודת חיים, ואף שבעים שנה לא בהכרח יסיפיק לנו למצוא ולגלות את השי"ת בהאי עולמא, כי אין זה דבר קל, אבל צריך לכל

הנהגה כתיב (בא יג, ט) 'למען תהיה תורת ה' בפיך', ומקשה **השפת אמת** (בא תרס"ד) וכן יש תורה שאינו מה, והרי תורה מלשון הוראה שהיא מורה ומלמדת את הדרך אשר ילך בה, וזה שייך רק בתורת ה', והול"ל תורה סתם. ותיירץ בדאמת כל התורה היא פירוש על שם הוי"ה, שהיא מלמדת להבין ולראות אלקותו בעולם. וזה תורת ה', כמו תורת העולה תורת החטאת - שפירושם שהם מלמדים איך לעשות חטאת ואשם, כן תורת ה' מלמדת אותנו על ה'. אמנם לא שייך להשיג את הקב"ה, אבל היא מלמדת אותנו איך אפשר להאיר את אור ה' בחשכות של עולם הזה, כי בעלמא דשיקרא האמת והחיות הפנימיות מוסתרות, ועל ידי תורת ה' - תורת אמת, יכולים לגלות ולמצוא את האלוקות והאמת בהאי עולמא ולהתקרב אליו ית"ש. בערב שבי"ק היה היארצייט של השפת אמת זי"ע, ועדיין אנו עומדים בימי הילולא דיליה, כי בג' ימים שאחרי ההילולא עדיין יש להם שייכות לאי"צ, ובפרט כשהשבת מחוברת ליום האי"צ שהכל המשך אחד. ובאמת זה בחינת 'הוא היה אומר', כי **כל הספה"ק שפת אמת ניתן להגדיר אותו בשני מילים אלו 'תורת ה', זוהי תמצית משנתו, בכל קטע וקטע מלמד אותנו איך אפשר למצוא את הקב"ה בכל דבר**, איך אפשר לגלות את הפנימיות של העולם, ובכל פעם הוא משתמש בלשונות אחרים לחפש ולבקש יקודה הפנימיות, 'אתם עדי', לברר אמונתו, וכיו"ב. וידוע שיש ספרים שגדולים יותר ממחברם ויש מחבר שגדול מהספרים שלו, והעידו גדולים שבספר שפת אמת המחבר היה גדול יותר מהספר, ואם **הספר הוא חטיבה אחת של חיפוש וביקוש להשיג, כל שטיקעל הוא כנחלי רתמים, שו ברען ופייער לאיבערשטער**, בוודאי שאין לנו שום השגה בעבודת הק' של השפת אמת זי"ע גופיה. וזוהי עבודת חיים, ואף שבעים שנה לא בהכרח יסיפיק לנו למצוא ולגלות את השי"ת בהאי עולמא, כי אין זה דבר קל, אבל צריך לכל

(ס"ג בא תש"פ)

ידוע הסיפור **שהאבני נזר זי"ע** בעת שלא היה בקו הבריאות, ואסרו עליו הרופאים את הלימוד בעיון ביגיעת המה, עיין בספר 'בחינת עולם' [מהר"ר יעריה הפניני ב"ר אברהם הברדשי, מוסר השכל בלשון צח ומליצה נמרצת על עניני העוה"ז כי תהו המה], אמר לו חמיו **הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע**, הספר אמנם מהבל את כל העולם, והשכל כחיו יודע זאת, אבל מה לעשות שהגוף עדיין תובע את שלו, ואת החומר אפשר לזכך רק ע"י העמל בדף גמרא ותוספות בעיון, שאזי גם הבשר והגוף יודע (ע"י ארץ צבי פ"ר בחקתי ובשרותי ס"י יא בהגה"ה ד"ה וע"י רמב"ם, וע"י שם משואל אמור ע"מ ש טו"א).

ועל ידי לימוד התורה יש את הכח שכל הרצונות והתשוקות יהיו להקב"ה, וכדאיתא **בשפת אמת** (תהלים (משפ"א תרומה תרס"ב ונשא תרנ"ד) על הפסוק (יט, ח) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', **שכל נפש ישראל יש בה השתוקקות ודבקות נפלא אל מי שבראה - הבורא ית"ש** [שכך הקב"ה ברא כל נפש, ולשבר את האזון במשל חיור שאינו אלא דמיון דמיון בעלמא לדבקות הנפש בבוראה - כעין מגנט], שהנפש משתוקקת לידבק בחי החיים, למקור הנפש שהיא מן העליונים, אלא שהעולם הזה מסתיר ומרחיק, החטא מבדיל, והרצונות הגשמיים מכסים את הרצון הפנימי של הנפש, ובכח התורה יכולים למצוא זה הרצון האמת הגנוז בנפש, כי על ידי יגיעה בתורה שנקראת 'חמדה גנוזה' (שבת פח:) זוכים שהיא 'משיבת נפש' - שמחזרת התשוקה החשק והרצון, להתאוות ולחמוד לה' לתרועה ולמצוותיו.

(ס"ג שבי"ק שמחת תורה תשפ"א)

מילי דאורייתא

בהא דנתינה בתרומה בפחות משו"פ

השפת אמת בפסחים לב: (ד"ה בגמ' אין נתינה) דן בקושיות התוס' על אין נתינה בפחות משו"פ, ומבאר קושיותו, ואח"כ כותב בא"ד 'לכן י"ל דהיכא דנתינה קאי על דבר פרטי שייך לשון נתינה אפי' באין בו ש"פ דנתינת ראשית היא או נתינת נעל וגט. וכן הלשון בגמ' גיטין נתינת גט היא. אבל הכא נהי דכתי' ונתן את הקודש אינו אלא לפרש שנעשה קודש אבל עיקר מה שנותן לא נזכר בקרא וכל היכא דכתי' נתינה סתם צריך להיות ש"פ, וראיתי שמביאים דבריו בתור תירוץ נוסף לתירוץ התוס', אך לכאורה אין זה ברור מה כוונתו, שהרי רק אח"כ כתב השפת אמת 'ובלא"ה י"ל דדוקא וכו', דמשמע דעד כאן אול בשיטת התוס'. והנני שואל האם יש לפרש שבא לבאר ולהוסיף נופך בתירוץ התוס'.

והשיב **רבינו שלטי"א**: לענ"ד פשוט וברור שכוונתו לתירוץ נפרד [והדיוק מהלשון בלא"ה, אינו לענ"ד, כי ה"י לו לומר "ובלא דבריהם", אף כי גם עתה הלשון שונה מהמקובל, גם איני יודע אם אין זה מהשינויים שעשה הגרימ"ב [כשצריך מְקַבְּלוֹת השפ"א מהשנים השונות לכלל ספר אחד] במילות הקישור, ואין שיהיה היה צריך לפרש את קאי לבאר ד' תוס', ובפרט שיש קטע נפרד בהמשך המיוסד על ד"ה מתוס']. ואינו דומה לכלל לתי' התוס' [אולי נתחלף לך בתירוץ השני של השפ"א שקרוב לתוס'], התוס' ת"ת כששמדובר מענין תשלומין שייך גדר נתינה בשו"פ, והתוס' השפ"א תירץ ששייך לקרוא שם נתינה על חפץ גשמי בלי קשר לערכו הכספי, אך היכא שאין נזכר החפץ הגשמי בפסוק, על כרחנו קאי הנתינה על ערכו הכספי, ובתרומה כתיב ראשית דגנך - [אף דהשפ"א אינו מזכיר זה, והיה מקום להבין "ראשית" לבד משמעו חפץ גשמי טפי מ"קודש", אין ברור לי כי"כ אם לזה כיוון, כי יתא מקום לדון בהבנתו, מדוע "קודש" לא חשיב הזכרת דבר הגשמי [אף שקמ"ל שנעשה קודש], ויש גם תלות בפלוגתתם אם הפרשה מקדשת, או נתינה, שאז טפי שייך להגדיר מילת נתינה רק לומר שנעשה קודש, ולא להזכיר החפץ שכבר נתקדש, ואכמ"ל].

באותו קטע, תימה בעיני משי"ח **השפת אמת**: דאה"נ דמצוות תרומה ליתן לכהן, צריך שיהי' כשיעור נתינה, ומ"מ לענין איסור טבל אחר שהפריש חטה א' ליכא איסור טבל, אע"ג "דיבטל המצוה דנתינה". למה לא יוכל לצרפו עם עוד תרומה וליתנו, ובלשון השפ"א היה מקום לדחוק דלפי הפרשתו כרגע אין מצוות נתינה, ומי יודע אם ימצא לו [הגם דלדעתי גם אם יצרך חולין מתנה לכהן, י"ל דמשלים לקיום מצוה נתינה, אף שכאן הוא כבר ממון שבת, וק"ש מתנה גמורה, ואכמ"ל], אך הגרימ"ב בהגהתו, שהקשה מתרומת חמץ, שכתבו תו' דבלא שייך נתינה לא שייך גם הפרשה, לענ"ד אינה היא המדה לפחות משו"פ דחוי לאצטרופי בפועל [וחץ מעצם סברת חזי לאצטרופי דגיטין כ., שק"ש סגי בכח ולא בפועל].

(מתוך מכתב ועש"ק פינסק כי תמוז תשע"א)

דטוב ונכון ללבוש ציצית כל היום, מ"מ לא שייך לומר ע"ז דקיימתי מצות ציצית, כיון דאפילו מי שאינו עושה כן מקיים המצוה, ולכאורה ילח"ע מדברי התוס' (פסחים קיג: ד"ה ואין) דאפילו מי שאין לו יש לו לחזור ולהביא עצמו לידיו חיוב (וע"י שליה הק' מס' חולין אות יא), ובפרט לדברי השפת אמת הנ"ל דחובת גברא הוי כחובת הגוף.

אך ביאור הדברים דמה שאמר חז"ל 'קיימתי מצות ציצית' הוא במונח הפשוט והבסיסי של 'לא עברתי עליה' [בלי קשר למדרגות והארות בנפש, או כלשון חכמים 'המקיים מצוה א' כהלכתה']. וגם לדברי השפ"א במנחות לא נקרא במטל מצוה במה שאינו הולך עם ציצית, כי כל דבריו הם רק לענין ההשתדלות כנ"ל. והגם כי אצלנו מבנים את זה בלשון 'מצוה קיומית', אך בלשון הגמ' קיימתי מצות ציצית הכוונה שלא ביטל מצות עשה זה, כפי מה שגדר חיוב העשה מחייבו, וכל מי שלא ביטל העשה נחשב מעיקר הדין למקיים המצוה, וכמובן שאין לו שטר כעושה מעשה המצוה, ובלשון היינו אומרים 'תיתי לי דלא בטלתי עשה דציצית'. ואף מי שלא לבש מימיו ציצית מ"מ לא ביטל העשה [אמנם במצוה כמו שופר ומצה וכו', כיון דהוי חובה גמורה, לכן מי שביטלה באונס, אף אפשר לומר שקיימה, וע"כ במעשה דיניקא הרגיש שהיה חסר להם קיום מצוה קריאת שמע, וכמו כן מי שלבש בגד ארבע כנפות ונקרע פתילי ציציתו ורץ לפיקוח נפש באופן שאינו יכול לפשוט בגדו, הוא לא יוכל לומר תיתי לי דקיימתי - שלא בטלתי].

(עבר"ד ח"א עמ' צב-צג)

בדברי השפ"א בהשוחט ומעלה בחוץ

בשפת אמת (זבחים קו). במשנה השוחט ומעלה בחוץ חייב על השחיטה ועל העלאה כו', אפשר לומר דלחכמים נמי דוקא באדם אחד ששחט והעלה כו', אבל בבי' בני אדם כו' יש לומר דמדוין לר"י, מיהו רש"י פירש בחומש פרשת אחרי שאם אחד שחט ואחד העלה שניהם חייבין כו', ע"ש. וקשה הרי לקמן קאי: רש"י ד"ה שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב כו': דכל שמתחייב על שחיטתו בחוץ, אם חזר והעלה, או הוא או אחר חייב. עד כאן לשונו. הרי בפירוש ברש"י כן, דשניהם חייבין.

והשיב **רבינו שלטי"א**: אי בעינא משנינא דהשפת אצת במכוון שייך לרש"י עה"ת ולא לרש"י לקמן, דנהי דעצם הדין מבואר ברש"י לקמן, מכל מקום ההכרח הוא טפי מהפסוק דמיייר לענין כרת וא"א שיכרת פעמיים ועל כרחך דמחייב תרי אינשי [לולי דחייא השפ"א דמיייר בהעלה שחוטין פנים], ומשאיכ' מתני' מיייר לענין חטאת, ושייך לפרשה בחד [אף דבאמת הוא הדין בתרי כמו שכתב רש"י בגמ']. **אך תורה, אמת כתיב בה, והשפת אמת היה איש אמת**, והאמת שהשפ"א היה לומד גמרא מבלי לעיין בראשונים על אתר או רש"י בדוכתא אחריית, ורוב פעמים ציינו המסדרים את דברי הראשונים, ומשו"ה אין תימה שלא הביאים.

(מתוך מכתב ר"ח אדר ב' תשע"א)

בהגדרת חיוב מצות ציצית

במנחות (מא). בחיוב מצות ציצית למ"ד חובת גברא, אמרינן 'אי אמרת בשלמא חובת גברא הוא היינו דמחייב דלא קא רמי, אלא אי אמרת חובת טלית הוא הא לא מחייבא, אלא מאי חובת גברא הוא נתי דחייבה רחמנא כי מיכסי טלית דבת חיובא כי מיכסי טלית דלאו בת חיובא היא מי חייבה רחמנא, אלא הכי קאמר ליה טעדיקי למיפטר נפשך מציצית', ואינו מבואר בגמרא מה הראיה דחובת גברא הוא, ובתוס' כתבו דהראיה הוא דאי לא חובת גברא לא שייך למיענש עליה כיון דלית ליה. ודברי התוס' עדיין צ"ב [וע"י בשטמ"ק איך שפירש דברי הגמרא, וכ"כ בשפ"א בסוגרין].

ובשפת אמת פירש כוונת דברי התוס' 'דבמצוה שבגופו וודאי שייך להגדר אחריי להשלים גופו בכל המצות, אבל אי חובת טלית היא אין סברא שיהא מוטל עליו ליקח טלית כדי לקיים בהטלית המצוה, כמו דלא מצוינ' שיהא חייב לקנות שדה כדי להפריש תרומות ומעשרות וכדומה'. ומשמע מדבריו דאי חובת גברא הוא הוי מצוה שבגופו, וצ"ב דלכאורה הכוונה ביחובת גברא' הוא דבא להקל על האדם שאין חיוב על הבגד כשאינו לובשו, וכ"כ להדיא תוס' ערוכין ב: ד"ה הכל, ובשו"ע אור"ח ס"י ט' סעיף א.

אך הביאור הוא דעל אף שעיקר דין חובת גברא להקל נאמרה, אבל לענין השתדלות לקיים המצוה, יש בזה צד חומר מחובת טלית [וע"י שו"ת ארץ צבי (ח"א סי' א) שהוכיח דציצית הוי מיוחד טפי וקרוב למצוה חיובית]. ואין הכוונה דזה חובה עליו, דאם כן יהיה עליו חיוב לקנות טלית כשאין לו [וכמו שנקט המהרש"א (בר"ה ענשיחו), וע"י חמדת ישראל (קוני' נר מצוה אות מח) מש"כ בזה, וע"י מהרש"א (סוטה כב. ד"ה כל) דנחשב כמעיד עדות שקר]. וכן הוא כוונת תוס' ערוכין הנ"ל שכתבו דליכא בנייהו אלא כלי קופסא, היינו דלא נימא דציצית הוי חובת גברא כשופר ומצה וכו'. אבל אף אם אין חיוב להשיג טלית, בכל זאת היות שהמצוה קשורה בגברא, נחשב בה חסרון בהעדר קיומה, וכעין מ"ש **הרה"ק מקאצק זי"ע** (ע"י אהל תורה פ"ר בלק) על דברי הוזה"ק (ח"ג קפג). במעשה דיניקא, דהני תנאי שלא קראו קריאת שמע מחמת אונס דמצוה אחרת, מ"מ היה חסר להם אור המצוה של קריאת שמע (וע"י שפתי צדיק פ"ר שלח אות ב). וע"י גור ארי' (בהעלתך ט. כא) דאף באונס חשיב נגאי למי שלא קיים, ע"ש (וע"י ישימת ישראל בהעלתך אות ט' שממיה דהרה"ק מראדומין זי"ע). וזה"ל כאן למ"ד חובת גברא. משאיכ' למי' חובת טלית אין אפילו הק' חסרון [וע"י תוס' ב"ב פא. סו"ה הוא, ובחי' המיחוסים לרשב"א כאן בסו"ד 'ומי' יש ליישב קצת', שדבריהם מוכיחים כסברת השפת אמת].

והנה איתא בגמרא (שבת קיח:) 'תיתי לי דקיימתי מצות ציצית', ורש"י שלא הלך ד' אמות בלא ציצית, והקשה **השפת אמת** דלא מצוינ' שיהיה חייב לילך בטלית מצוין, וביאר הגרימ"ב זצ"ל דאע"ג דבטור ושו"ע שם מבואר

מלחמת היצר התמידית

לאהוב את העבודה של האתכפיא התמידית

כתב **השפת אמת** על דברי המשנה (אבות פ"א מ"י) 'אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות', וזל"ק 'כי וודאי אדם זוכה על ידי העבודה ויגיעה לבוא אל השלימות, ויכול לבוא לבחינת מנוחה, אבל המכוון בעבודה אינו צריך להיות על זה שיגיע אל המנוחה, רק להיות מרוצה מאד בגוף העבודה, אף להיות [בן] כל ימיו, וזהו 'ושנא את הרבנות' שזהו אחר השלימות הראוי שנקראת בחינת 'רב', ללמוד כי כולו טוב. והביא רש"י (אבות שם) גמרא דפסחים (ק"ג). פשוט נבילתא בשוק ולא תימא כהנא אנא כו', פירוש להיות העבודה לפשוט עצמו מעניני החומרות, ולא להיות הרצון במנוחה ושלימות, אף שהעבודה תמה וברורה כנודע, עם כל זה צריך האדם להיות מרוצה ביגיעה רבה, לעשות רצון המקום ב"ה וב"ש, וזהו פשוט נבילתא בשוק - במקום רשות הרבים כנודע'. עכ"ל"ק.

דברי השפת אמת הם יסוד גדול בעבודת ה', ועל כל אחד ואחד לשננם עד שיהיו חרוטים וחקוקים בנפש, והם יהיו לסייע גדול במלחמת היצר, כי בשעת נסיון שיצרו רוצה לפתות, על אף שידוע גדול הנחת רוח שתעלה מהתגברותו, מ"מ מכיון שלב יודע מרת נפשו עד כמה הוא עסוק בפחיתות, ורצונותיו שקועים ח"ו בתאוות רעות, הרי הוא נפול ברוחו, ומרגיש שכל עבודתו אינה אלא בדיעבד, וזה פתח פתוח ליצר להכשילו, כי אי אפשר להתגבר על היצר אלא כשיוצאים למלחמה בנפש חפיה והתרוממות הנפש (ועי' תניא פכ"ו). ועל כן צריך לזכור שאף לפי דעתו שלא יצליח להגיע לשלימות ולעבודה תמה, מ"מ הוא עושה רצון קונו בכל השתדלות והתגברות, ונחת רוח ליצורו בעצם מלחמתו התמידית (ועי' עבודת ישראל הפטרת פרי' ויגש ד"ה ועוד).

ובספרי המגידים מביאים משל שיש ב' סוגי חיילים בצבא מלך בוי"ד, יש כאלה שאין רוצים להתלכלך בבזיון ולהיות בגשם וקור, אלא רוצים לשרת בהיכל המלך בכלי נגינה לבושים בבגדים מהודרים. ויש חיילים יותר נאמנים למלך שמוכנים לצאת לחזית עם כל הסכנות הכרוכות בכך. אבל גם אלה היו שמחים אם המלחמות היו באות לסיים. והרי כאן הדברים הם הרבה יותר, הקב"ה רוצה דייקא מלחמה זו בבזיון ולכלוך, ויש לשמוח בחלקו ולהיות מרוצה בעבודתו, ובפרט כאשר יודעים שעי' כל התגברות מתוך הטבע, מתעלים קצת מעל הטבע, ויקל להתגבר על היצר בנסיגות הבאים אח"כ, וכפתגם חכמי אומות העולם שדרך של אלפי ק"מ מתחילה בצעד קטן (ועי' תניא פרק ד').

לדחות את היצר הרע למחר

לאחי החסיד ר' ירחמיאל זצ"ל אמר **[השפת אמת זי"ע]** בתוך הדברים 'אז דער יצר הרע קומט, לייגט מען איהם אפ אויף שפעטער, שפעטער לייגט מען איהם ווידער אפ אויף שפעטער [=כשהיצר הרע מגיע, דוחים אותו לאחר כך, וכשמגיע אחר כך דוחים אותו שוב לאחר כך].

(כת"י החסיד רבי ישראל אראטין זצ"ל)

שמענו **מריבנו שליט"א**: יעקב אבינו ע"ה אמר לעשו 'יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבא אל אדני שעירי' (ויש"ל לג, יד), ויש ללמוד מזה דרך בעבודת ה' למלחמת יעקב ועשו בכל הדורות, שמבואר בספרי יראים ספרי מוסר וספרי חסידות, שיש לפעמים שאין ביד האדם למאן ולומר ליצר הרע שאינו שומע בקולו, אזי העצה היעוצה **לדחות במחשבה שנראה אח"כ ולא עכשו, וכדילפינן בגמרא (ע"ז כה):** שאם נכרי שאלו להיכן הולך, ירחיב לו את הדרך, כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע דכתיב 'עד אשר אבא אל אדוני שעירי' וכתיב 'ויעקב נסע סכותה', וזה יסוד גדול בעבודת ה' למלחמת יעקב ועשו שבכל הדורות, הנוגע הן לבחורים צעירים והן לאברכים, כל אחד בנסיגותיו, לשלוט ביצרו ולדחות הנאותיו וסיפקיו לאחר זמן, ועי"ז יוכל לינצל לגמרי. וגם זה נכלל במה שאמר משה רבינו ע"ה ליהושע בן נון **'צא הלחם בעמלק מחר'** (בש"ל יו"ט), שלדורות עולם נשאר דרך זו, להילחם עם עמלק, על ידי אמירת מחר, לדחותו לאחר זמן.

(פרי וישלח תשע"ג - עבד"ד ח"ב עמ' נה)

התפארת להשי"ת מהתגברות בדורות החלשים

ד' שבט תשובה בשעת"ה לפ"ק

אחד"ש. חשבתי היום ערב יומא דהלולא, על הסיפור המפורסם **השפת אמת זי"ע** כתב **'העידותי בכס היום'** מלשון עדי ותכשית, לאברך שחידש בעומק העיון בחפירות המלחמה, והרי כן הוא ממש במלחמה של דורנו, דור שלא זכה לראות כ"כ הרבה חסידים קדושי עליון ולעומת זה הבזיון והכלוך רבים בראש כל חוצות, וכל התגברות אפילו **בורדת** ואפילו **רגעית** היא תכשית ועדי, רק שענינו הגשמיות סתומות מלאות, אבל באמת תאיר ארץ מכבודך בכל התקדשות של האדם והתגברותו, והרי היופי הגשמי סופו רמה ותולעה, וכל גוש הרצון והתשוקה נבראו רק להתקשר עם הבחי"ת, ואף אם העמידוך בחזית המלחמה במקום קור רוחני ובזיון של נסיגות, חזק ואמץ, ולאט לאט תרגיש בהתגברות הקדושה, רק בתנאי לכל תתיאש ולכל ירפו ידיך מהמלחמה.

ידידך המברך שתצליח להגביר בלבבך הרצון הטוב וההתלהבות לקדושה.

שאול בן צפורה פייגא

שובבי"ם

פותח שער לעונות שאין מועיל להם תשובה

איתא במדרש (שמו"ר יא. א) 'וחנפי לב ישימו אף' (איוב לו, יג), הרשעים מאחר שהקב"ה מצפה שיעשו תשובה ואין עושין, אפילו באים לשוב באחרונה, נוטל את לבם 'לא ישועו כי אסרם' כו' (שם). ויש ללמוד מזה ק"ו מה מדת פורעניות מעוטה, וידו פתוחה לקבל שבים (דב"ר ב, יב), מ"מ ברוב פשעם נועל מהם דרכי תשובה, מכל שכן מדה טובה מרובה. הצדיקים שעושין תשובה בכל עת - אפילו על עבירות קלות ושגגות, אפילו מזדמן להם עבירות שאין התשובה בלבד מכפרת, אעפ"כ הקב"ה פותח להם שערי תשובה. ועל זה נאמר **'פותח שער לדופקי בתשובה'**, כי שערי תשובה לעולם פתוחים (דב"ר שם). רק **אפילו אותן העבירות שאין תשובה מועלת להם** כדאיתא בזה"ק דלא חמאין אפי' שכונתא, אעפ"כ הקב"ה פותח שערים חדשים לדופקי בתשובה, ונראה דביציאת מצרים ה"י צריכין ב' אלה הבחינות, כי פרעה מרוב המכות היה רוצה לשוב, ובבני ישראל היו נמצאים עונות שצריכים תיקון, מה שאין שערי תשובה פתוחין להם, והקב"ה עשה בב' הבחינות לפנים משורת הדין, להפרע מן הרשעים, וליתן שכר טוב לצדיקים.

(שפת אמת וארא תרס"ב)

תשובה סגי - ששב פעם ונפל ושוב שב

איתא **בשפת אמת** דמדה טובה מרובה אצל ישראל שרוצים לעשות תשובה עוזר להם הקב"ה שיוכלו לעשות תשובה גם על חטאים כאלו שקשה לעשות עליהם תשובה, וכתיב (מכ"ה ז, טו) 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', כפי שהיה ביציאת מצרים כך יהיה לעתיד נפלאות ויפתחו שערים חדשים, **ככל שיש יותר הסתרות כך צריכים יותר להתגבר**, וזה שאיתא בזה"ק (ח"ק ק"ז). שלפני הגאולה בשית מאה שנים לשתיאתה יתפתחון תרעי דחכמתא, ואיתא הפירוש שיוכלו לעשות תשובה אפילו על עוונות קשים (עי' ספר הזכות לקוטים פרי"ח), במצרים היתה ההקדמה לכל הדרכים האלו, במצרים היה המפתח והיה מוכרח שיתפתו שם כל השערים וכל הפתחים ומשה רבינו הוא שפתח הפתח, איתא בזה"ק (ח"א סב). שחטאים כאלו צריכים **תשובה סגי - היינו אף שנופלים עושים עוד פעם תשובה ועוד פעם תשובה** עד שבאים לעת ציון.

(אמרי אמת וארא תרפ"ט ד"ה ויצעק)

שובבים מלשון ריבוי תשובה

הרה"ק מרוזין זי"ע אמר לאדם שהרבה לפשוע נגד השי"ת, ודאג מאוד שלא יעלה בידו לחזור בתשובה, מאחר שכבר כמה פעמים שב על קיאו, ומי יימר שתתקבל תשובתו, אמר לו הרוזניער זי"ע שאומרים בנוסח התפלה ביום הכיפורים 'כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישראל', ולכאורה היה די לומר 'כי אתה סולח ומוחל', ומהי הלשון 'סלחן' ומחלן', אלא דאיתא בגמרא (בי"מ לג.) 'רובץ ולא רבצן' ופירש רש"י ולא הרגיל בכך, דהיינו שאם בעל החמור לקח מתחילה חמור כזה שדרכו לרובץ שוב ושוב, אי בן מצות פריקה וטעינה, הרי דהוספת הנו"ן בסוף התיבה מורה על ענין הוה ורגילות תמידית, ואם כן גם כאן הפירוש הוא שגם אם האדם דרכו לחטוא ורובץ תחת משאו של חטאים ופשעים, אעפ"כ הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מוחל וסולח בכל שנה ושנה, ואף אם אחר התשובה חוזר וחוטא ח"ו עדיין הקב"ה מקבלו בתשובה, כיון שהוא 'סלחן ומחלן' שדרכו בכך לסלוח תמיד והוא רגיל בזה. ומתנה זו קבלנו מה'רפוא' שהוא תוצאה מה'נגוה' של ההתראות החוזרות של פרעה, דקבעינן זימנא בתר זימנא, שזו המדה של ארך אפים.

והנה כתיב (ירמיה ג, יד) שובו בנים שובבים נאם ה', ובמפרשים מבארים שובבים מלשון מרידה, שהקב"ה קורא לבנים המורדים שהשתובבו וחטאו שישבו, אך כבר אמרנו רבות דברי התרגום שמפרש 'ותובו בניא דמתחסנין למיתב', הנביא קורא ואומר אל אלו הרוצים לחזור בתשובה, אלא שיראים האם תועיל להם תשובה, וחוששים שהרי כבר שבו וכשלו שנית, שובו בנים המתחזקים לשוב בתשובה. וכפילות הבי"ת דשובבי"ם משמעה שאפשר תמיד לשוב מחדש, לא 'שוב' פעם אחת, אלא **'שובב' לשון רבים, שהקב"ה קורא אף לאלו השבים שוב ושוב**, כי אף אם נתרחק מהשי"ת, ומסתפק אם יש תקנה לאוולתו, כי אולי קלקל ופגם, ואין לו דרך חזור כי שב אל קיאו, מ"מ בידו תמיד לשוב ולהתקרב אל ה', שהוא 'סלחן ומחלן', כנ"ל.

(ס"א ב תש"פ)

הנהגתו ולימודו של השפת אמת

עצמאי בהתנהגותו ובתורתו היה האדמו"ר בעל "שפת אמת", שונה מסבו האדמו"ר בעל ה"חידושי הרי"ם" ומקודמו אלו נסע עד ליומו אחרון, האדמו"ר הכהן הגדול מאלכסנדר וקבלו אותו חסידים ותיקים וישישים, זקנים וידיועי שם ללא הרהור וערעור, דבקו בו בכל לבם ונפשם.

ואם בדרכי העבודה, בחסידות נאשר נאמן ומסור לשיטת קוצק, גור ואלכסנדר והמשיך בהתלהבות קודש לטוות את חוט הזהב של החסידות הזאת, הרי שבלימודו בנגלה פלס לעצמו שיטת לימוד משלו, שונה מזו של סבו, שר התורה בעל "חידושי הרי"ם" זצוק"ל. לא השתמש בפלפולים אלא גרס את שיטת הלימוד במקום, תוך עיון וניתוח מעמיק של הדברים במקום, תוך עמל להבנת הדברים מיסודם, כשהסברה הישרה, משמשת כיסוד ללימודו. בבהירות או מפליאה הצטיינה משנתו, שכמעט ולא היתה מוכרת אז בפולין.

שיטת הלימוד של האדמו"ר בעל "שפת אמת" לא חרגה משיטתו הכללית בעבודה ובחסידות, שיטת הישרות והנאמנות בכל מקור. הוא לא שם את הדגש על תירוץ קושיה אלא על הבנת הענין. הוא דחה פלפול יפה כמו סברה מחוכמת אם בחסותן שהדברים מכונים לאמת לא קדם לחידוש. היה זה לימוד לשמה ומשם ולהבנת הלימוד. **ספריו על הש"ס** שיצאו לאור אחרי הסתלקותו **נהפכו לנחלת צאן ברזל של העולם התורני כולו, הרהוא בתורתו מפרש לש"ס כאחד מהראשונים שאין להבין וללמוד כיום בלעדו.**

איש הסדר וזריז למופת היה האדמו"ר, למרות טרדותיו העצומות העדה הענקית שדבקה בו, מאות ואלפים אשר התדפקו על דלתו ביתו יום יום, למרות עובדת ה' הגדולה שלו **מצא לו זמן להקדיש את מרבית יומו לשעורים קבועים בתורה**. לראשונה - עם מקורביו ואחרי כן - עם בניו וחתניו, הכל פעל אצלו לפי זמן שנקבע מראש, מעולם לא יצא את מסגרת הזמן הקבועה.

מורה נאמן ומסור היה לרבותו, אב להמוני חסידים בפולין, אולם יחד עם זאת קיים במלואה את המצוה של "ושננתם לבבך". מעולם לא הסיר עיניו מהתנהגות בניו וחתניו ונכדיו, השגיח על כל פרט והתעניין אף בענינים הפעוטים ביותר. בלי הסכמתו מראש וידיעתו לא נעשה דבר, כקטן וכגדול, על פיו יושקה כל. הוא קבע את סדרי הלימוד וסדרי יומם של בניו וחתניו והשגיח על כל מעשיהם. (ר' פאר עמי מה-מו תולדות הגה"ק מבענדין זצ"ל שנכתבו ע"י נדדו ריי"ל לזין ז"ל)

לולי תורתך שעשועי

אמר פעם: 'תמה אני על הצדיקים שאינם לומדים **שיעור בכל יום**, איך אפשר להם לסבול כל כך צרות ישראל ולשמוע בכל יום יום מחסידים תלאות וצער הנוגעים עד הנפש ממש'. וסיים: **רק השיעורים שלי שאני לומד מדי יום ביומו נותנים לי התחזקות**.

(מגדולי התורה והחסידות על השפ"א עמ' נט)

בשפת אמת מפרש מתיישב לבו בתלמודו - 'שמי שאין לבו מיושב מצער דברים אחרים וטרדותיו' - **וילי שלומד דברי תורה מתיישב ומתיישב לבו, הוא סימן שיש לו דביקות בדברי תורה**.

(שפת אמת אבות פ"ו מ"ו)

להלוט ללמוד יוצא ידי שניהם

כתב **רבינו שליט"א**: שמעתי **מאדמו"ר זצלה"ה**, שאחר גישואי זקנו **הגרי"מ בידרמן**, בהיותו מתמיד עצום וגם שתקן מופנם מאוד [עד סוף ימיו]. לא השתתף בסעודת האברכים במלווה מלכה בגור, וכשנודע **להשפת אמת**, אמר לו שישתתף, וכמובן שפקודתו שמרה רוחו, ולמוצאי שבת השתתף בסעודה מרישא עד גמירא, ואז קרא **השפת אמת** ואמר לו שמספיק עבורו השתתפות מעט, ומני אז היה בא לדקות ספורות.

כמובן כל מעשה לגופו ואין לדמות לתכונותיו ומדרגותיו של **הגרי"מ**, ולאידך תועלת ורוממות סעודה של בני היכלא דהשפת אמת. אך בכל זאת הקפ"ר הוא, שירא שמם ולהוט ללמוד יוצא ידי שניהם, כגון אם יש שבתות רצופים או סמוכים של שמחות, אין לאתר ככולם יחד שבוטל ביותר, רק באחת לבוא בזמן, או להעדיף השתתפות ביום הש"ק בחורף שבלא"ה מקצרים יותר מבקיץ, וכל כיוצא, כל ערום עשה בדעת.

אמנם ביסוד הדברים [ובפרט שהנן כתב שיש לך בעוד הדומנויות פסיקות בכיוצא], ברור שת"ת כנגד כולם, ודורנו דור הבטלה בוודאי חשוב להתחזק בלימוד, ולא לתת משקל גדול לבליטות שמתעוררות ע"י התמדתו, וה"ז בכלל לא ידייקין כולי האי לא הוינן תנינ'.

(מתוך מכתב ועשיק וישב תשי"ג)

בתורת ה' הפצו

התורה כוללת כל הטובות

ועתה אהובי בני שיי, לא ידעתי מה יש לך כל כך געגועים לחזור לפה, ומה חסר לך שם, **ואתה עוסק בתורת ה', והיא אב ואם וכולא בה**.

(מתוך מכתבו לבנו האמרי אמת ז"ע - אוצר מכתבים ומאמרים מכתב ד)

התאונן פעם בפניו אברך, כי בהתגררו בעיירה קטנה אינו מוצא חברותא עמו יתחבר וילמד, והרבי השיבו: **קח לך חברותא אביי ורבא**.

(אלפי שנאן להרה"ר ר"א בראסלר ז"ל עמ' 209)

הרה"ג רבי לייב קוטישיצקי מו"צ בוולאצלבוק התלונן בפניו שהוא מרגיש את עצמו בודד בעירו שרובה מתנגדים, ושאל האם לחפש משרה אחרת. השיבו: הלא גם אברהם אבינו היה בשעתו יחידיו **מי שמחזיק את עצמו ליד דף הגמרא אינו בודד!** ואסור לו לאדם לאמא בפרנסתו!

(אלפי שנאן שם)

ורבינו שליט"א פירש מה שאמר צדיקים זי"ע: מיט די גמרא, איז א יוד קיינמאל נישט אליין - יהודי לעולם אינו לבד, כשתורת ה' **שעשועיו**.

(במכתב לפני יו"ט פסח תש"פ)

קניני תורה

דברים הנצרכים לקנות התורה התרה מפורשים הם במשנה מ"ח דברים התורה נקנית בהם, והיא הלכה פסוקה **מ"ח דברים הקנינים שעל ידם נגמר המקח**, כמו כן זה אמת וברור כי **באמצעות אלו המ"ח דברים קונה כל אחד את התורה**.

(אוצר מכתבים ומאמרים מכתב כו)

ואמר **רבינו שליט"א**: אך בעוד שבחפצים גשמיים די באחד מדרכי הקנינים, וגם אין צריך לחפש קנין המועיל טפי, כמיש תוס' (קדושין כה: ד"ה בהמה (הב')) שאינם כמצוות לקיימו בהידור, כי הקנין הוא רק ביטוי לגמר דעת של אדם, אך ברוחניות שע"י המדות מזדככים כלי המחשבה והרצון צריכים את כל מ"ח הדברים, **וכפי שיעור תיקון נפשו במ"ח הדברים התורה נקנית ללומדיהם**.

(חזקוני"פ שני"ח - עבד"ד ח"ב עמ' שצ)

נראה, **דאם אחד מתוקן בקצת דברים אז קונה קצת מהתורה**, ולאו דוקא שיתוקן ככולם, כי בגוף מ"ח דברים יש שקדוש יותר בהם ויש שקדוש בפחות, וכמו בגוף התורה איתא במשנה דתלמוד תורה אין לה שיעור, כך בהכנת התורה לקנותו אין לה שיעור.

(שפת אמת אבות פ"ו מ"ה)

להיות נקנית התורה, להיות לאדם חלק בתורה, להיות נקרא בן תורה, להיות דברי תורה נבלע בדמיו, הוא בכח מ"ח דברים.

(שפת אמת חקת תרנ"ב ד"ה בענין שירת)

במדרש (במ"ר א, ז) תורה שניתנה במדבר כו', מה אלו חנם לכל באי עולם כך דברי תורה. דבר אחר אם אדם אינו עושה עצמו הפקר כמדבר אינו יכול לקנות התורה והמצות. ולכאורה ב' אלו הפירושים סותרין זה את זה, כי איך הם חנם שצריכין לעשות עצמנו ונכסינו הפקר כמדבר. אכן ודאי תורה חנם מי שירצה יכול ללמוד בה (ע"י קדושין סו. יומא עב:), אבל **לקנות התורה, היינו להיות לו דביקות בעצם התורה**, כמ"ש (קדושין לב:) זקן שקנה חכמה, היינו שיש לחכמה דירה וקן בלבו. ועל זה מבקשין 'יהערב נאי' שיהיה תערוכות התורה בפה האדם, וכמ"ש ז"ל (אדר"כ פ"ד) **להיות דברי תורה נבלעין בדמו**.

(שפת אמת במדבר תר"מ)

מרבה ישיבה מרבה חכמה

בעת שהייתי בגור לפני האויפריפין שלי בשנת תרמ"ג, שאלני **אדמו"ר זצ"ל בעל שפת אמת**: האם יכול אתה ללמוד, וכרגע חשבתי מה לענות לו, לומר שאני יכול - זה לא יתכן, לומר שאינני יכול גם כן לא, כי באמת הייתי בן תורה גדול, ואמרתי ברגע הנ"ל: הנני יושב ולומד, ואמר לי: יזיצען און לערנען איז בעסער וויא קענען לערנען, א ראיה, דען יזיצען

ברענגט דאך מיט קענען לערנען' [במחברת אחרת: 'ישיבה ללמוד יותר טוב מיכולת ללמוד, כי הישיבה מביאה שיוכל ללמוד'].

(כת"י החסיד רבי ישראל אראטין זצ"ל)

[וכיוצא"ב ע"י **שפת אמת** (לך תרל"ד) 'יהענין כי יותר נייחא להשי"ת מהרצון והתשוקה שיש לכל איש ישראל להתקרב אליו ולהשיג דברי תורתו, מאחר ידיעתו, כי הרי **זה הרצון מוכחו להתקרב ולהשיג, ומוכח שזה יותר חשוב לפניו ב"ה**, וסדר איש ישראל ע"י שמשתוקק להשיג ולשמוע בקולו ית' זוכה לשמוע, ואח"כ צריך להכניס ההשגה בעומק הלב שתביאהו לתת לב יותר בעומק להיות תשוקתו יותר לשמוע ויזכה לשמוע יותר. וכן תמיד.

וילה"ע דלכאורה אדרבה, הלא התוצאה והמסובב היא החשוב יותר מהגורם והסיבה, וכמו שפירש רש"י על מאמרם ז"ל (ב"ק יז.) 'שהלימוד מביא לידי מעשה' - 'אלמא מעשה עדיף', דמדתלה גדלותו של לימוד בזה שמביא לידי מעשה מוכח שמהעשה גדול, דמי נתלה במי - קטן נתלה בגדול, וכמפורש בתוס' [קדושין מ: ד"ה תלמוד [וברש"י קדושין שם פירש באופן אחר 'מנצחו שניהם בידו'. ואולי לפי הפירוש (ע"י המצוין בעבד"ד ח"ב עמ' תמה ובהערה יא) שהלימוד פועל להמעיס החומריות, וזה גורם לבוא לידי מעשה, יובן, ועיין. ובלשון אידיש 'ברענגט דאך מיט קענען לערנען', משמעותו דיש ב' הדברים ועוד ביחד ממש, אלא בשפ"א פרי' לך הנ"ל לא שייך לפרש כן].

מי איכא מאן דידע לה

פעם סיפר **[הבית ישראל זי"ע]** שקיבל מכתב מיהודי ישיש בחו"ל, למדן מופלג, וכותב שבאברכותו נכנס אצל **השפת אמת זי"ע** בפעם הראשונה ליטול שלום, שאלו השפת אמת האם הוא יודע ללמוד? והשיב דרך ענוה שאולי יודע קימעא - אָ פֿיסעל. הגיב על כך השפת אמת באומרו **וויצ'ר קען דען מעהר ווי א פֿיסעל** - וכי מי יודע יותר מקימעא?

(פאר ישראל ח"ב עמ' רפ)

סיפר לי מלמדו של תלמיד אחד קשה הבנה, אשר פעם עלתה על דעתו של אבי הנער **שהחידושי הרי"ם זי"ע** ינסה את בנו, לאחר הבחינה **פסק עליו החידושי הרי"ם 'נישקאשע'** - לא רע, ולשמחת האב אין גבול, אחרי שהאון הקדוש הרבי אמר עליו כך. המלמד שלא נוכח בשעת הבחינה, שאל אח"כ את בעל החידושי הרי"ם ילמדנו רבינו איך אמר כ"ק על בור זה 'נישקאשע', וענהו אילו היתה לה לתורה גבול אפשר היה להגביל את מדת הידיעה בתורה, אבל כיון שארוכה היא מארץ מדה הלא בין הנער שעבר את גבול הא"ב ובין הגאון, שניהם כאחד חשובים לעומת גדלה האמתית של התורה. ואמר בלשון אשכנזי **'און מיר קענען דען'** - וכי אנחנו יודעים.

(שארית מנחם להג"ר שמואל יעקב רובינשטיין ז"ל הרב מפאריז - בהקדמה)

הגיד **הרבי מקאצק ז"ל**, וכן אי' בשם **הבש"ט ז"ל**, עה"פ תורת ה' תמימה, שהתורה הינה בשלימותה ועדיין לא נגע בה אדם מעולם. ודבר זה אמרוהו בגמ' (שבועות ה.) לגבי דין והלכה, בענין טומאת מקדש וקדשיו שצריכה ידיעה בתחילה מדכתיב ונעלם מכלל שידע, ומקשה הגמ' גבי תורה דכתיב ונעלמה מעיני כל חי וגו' מכלל דאיכא דהוה ידע בה, והכתיב לא ידע אנוש ערכה, (וגם למסקנא שידיעה בתחילה היא ידיעת בית רבו, והיינו שלמד בקטנותו שהנוגע בטומאה טמא, לא נלמד זה מלשון ונעלם, כי עדיין יקשה מונעלמה דגבי תורה שאין בה אפילו ידיעת בית רבו (רמב"ן ור"ן שם)). ואין הדברים אמורים בסודות ועמקות התורה בלבד, או בחלק הדרש והחידוש שבה דוקא, אלא גם בפשט ובסברה, וכדאי' בגמ' ('עירובין נג.) אמר רבא ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא (בשעוה) קשה שאין האצבע יכול ליכנס בתוכה אלא מדבק מעט (רש"י), רבא ה'בעל מסביר' הגדול בכל הש"ס, שמאיר עינים בסוגיות קשות, הוא האומר על עצמו שאין הבנתו וסברתו בתורה אלא רק כשעוה מועטת הנדבקות באצבע. ומה עוד בדורות הללו, **שכל כמה שידעו אין משיגים אלא נגיעה כל שהיא בתורה, ולעומת גדולת התורה שאין לה שיעור, לא ידע אנוש**

ערכה, עדיין עומדים אנו בתחילתה.

[הרבי הפני מנחם זי"ע בסיום ירושלמי כסלו תשנ"ג (אוצר דרשות חיד עמ' קצו). ובצפנת פענח (הל' תשובה פ"ב ה"ב) כתב: ועי' שבועות ה. מה דאמר שם וכל היכא דכתיב ונעלם מכלל דהוה ליה ידיעה והא תורה דכתיב כו' מכלל דאיכא וכו', ועי' ר"ה כא: דמשה רבינו לא חסר רק א' מג', ועי' שבועות יט: גבי ידיעה במקצת שמה ידיעה, ועי"כ צ"ל דתורה הוי שיעור עצמית ואס חסר לא הוי ידיעה כלל, ועי' ירושלמי גיטין סוף פ"ו מה דפליגי ר' ער רבי ישמעאל ברי"א אם הוי גדר אחד רק זה גדול מזה, או אינו בגדול כלל, ע"ש]

מהתעמקות בסוגיא מגיעים לכל המעלות

ולא נכון לאברך כמוך לילך תמיד בהתבוננות ומחשבות, רק לעסוק בתורה ובמצוות. **כי הרבה יותר ויותר זוכה האדם על ידי תורה, מעל ידי שכלו ורעיונותיו**. בפרט בימי הנעורים, **כפי רוב עסק התורה ייתהור מחשבותיו**.

(מתוך מכתבו לבנו האמרי אמת זי"ע - אוצר מכתבים ומאמרים מכתב כג)

פעם השמיע הרבי **[השפת אמת זי"ע]** אמרה מזעזעת וגם מאלפת: היצר הרע יכול להסתדר אף עם 'חובת הלבבות'. הגמרא נשארה לכל הדורות, ליצר אין כל שייכות לגמרא. (אלפי שנאן עמ' 209)

שנה אחת, בראש חודש אלול, באשמורת הבוקר, נכנס רבי דוב בעריש [איינהורן זצ"ל הי"ד הרב דאמסטוב, חתנו בזיו"ר של השפתי צדיק] לפני ולפנים אצל **השפת אמת**, וישאל מפיו איזה ספר מוסר ילמד בימים אלו שצריך לעורר הלב ליראה ולתשובה, נענה האדמו"ר והשיב לו, שמעני, בעריש'ל, כל ספר מספרי הכראים יקר וטוב, אבל **מהתעמקות בסוגיא של 'מנה לי בידך והלא אומר אין לך בידי כלום' יכול אתה להגיע עד רום כל המעלות והמדרגות במוסר וביראה**.

מסופר עוד, שפעם בליל פורים בעת שהשפת אמת ערך את שולחנו הטוהר, ישב רבי דוב בעריש ושקד על תורתו, כשהוא מתעמק בסוגיא עמוקה ושוכח מעולמו ומלאו. אחר כך נודע לאדמו"ר שהיו מן החסידים אשר ביקשו להעיר לו כי 'זמן תורה לחוד', והזהיר שלא יהיו חלילה מישהו להפסיק אותו ממשנתו בשום זמן.

(ספר שארית אפרים דב עמ' רה)

ואמר **רבינו שליט"א**: מלבד מה **שהשפת אמת זי"ע** התכוון כפשוטו להתייגע בלימוד התורה, **כי יגיעת התורה באמת, מנקה ומטהרת את הלב באופן המעולה ביותר**. יש להתעמק במה שנקט השפת אמת זי"ע דייקא 'מנה לי בידך', דרמזו יש בה שהקב"ה תובע כל אחד ואחד, שכל אחד קיבל פקדון מלמעלה, ונתחייב בשמירה בבי' שבועות - מושבעים אנו מהר סיני ומשעה שהנשמה יורדת להאי עלמא, וכי ישוב אל אדוניו מה תשיב ביום הדין. וכשזכרים זאת בלימוד התורה, כאשר מתוך לימודה מתעוררים להתעוררות הלב, מגיעים עד רום כל המעלות, שהתשובה תהיה דבר של קיימא, ולהתקרב אל ה'.

ובאמת ללמוד דרכי עבודת ה' תוך כדי לימוד נגלות התורה הק', הוא הוא הקב חומטון האמיתי, כי קב חומטון אינו דבר נפרד מעצם לימוד התורה, וכעין תבלין שמוסיפים לתבשיל, ולא רק כדברי הרמב"ן באגרתו 'וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו, ותפשפש במעשיך בבקר ובערב, ובזה יהיו כל ימך בתשובה', אלא כאשר תשב ללמוד בספר, תתבונן באשר הנך לומד אם יש בו דבר אשר תוכל ליקח ממנו לעבוד את ה', ובזה יהיו כל ימך בתשובה, כי בכל מה שלומדים יכולים להתעורר ליראת שמים.

(ס"ג שבת תשובה תשפ"א)

וכתב רבינו שליט"א: מקובלנו **מהשפת אמת**, שאף שיש הרבה דרכים ליראת שמים, ע"י סוגיא דרבי חייא קמייאת [ודוכותיה] אפשר להגיע לרום כל המעלות, ומלבד פשוטו, **שע"י העמל בתורה הוי רוח קצו רוח משפט לכלות היצר**, גם מפורזות הרבה מרגליות שיש בהם כדי לעורר בלב אהבת קדומים ולהחיות נדרמים, וכגון ה**ג' גביית חוב שכל כולה מכרות ואומרת: שטְרִי קודם!**

(מתוך מכתב כ"ב שבט תשע"ד)

בתורת הנגלה מגיעים לדביקות אמיתי

היה אברך שכבר חלפו מספר שנים מנישואיו, והוא הוגה בתורה, מתמיד ושקדן גדול, וחשקה נפשו ללמוד

גם את תורת הח"ן, קבלה ורזי התורה. נעמד אף הוא בין הצובאים על דלת הרבי **[השפת אמת זי"ע]** לשאול ממנו עצה ותושיה. כשנכנס, וטרם הספיק לשטוח את בקשתו, הקדים הרבי ואמר לו: **עם גמרא ותוס' אפשר להשיג הכל! הכל!**

(אלפי שנאן עמ' 187)

מבואר **בתניא** (לקוטי אמרים פרק ה) שלא שייך קשר אחר בין הבורא לנברא, רק כאשר מחשבת האדם משיגה ותופסת את התורה, שעל ידי זה מחשבתו מכוונת לרצון ה', ואין לך דביקות גדולה מזה. **ובלקוטי תורה להרב זי"ע** (ויקרא דף ה.) הוסיף **דמעלת דביקות זו שבעסק התורה הנ"ל זהו דייקא בלימוד התורה הנגלית לנו**, ע"ש שהאריך בביאור ענין זה. וכן **באגה"ק בתניא** (סי' כו) האריך דעיקר עסק התנאים והאמוראים וכן הימים שהיה רשב"י במערה היה לימודם בנגלה, ע"ש. **וכ"ק אאז"ל** אמר (עי' פני מנחם ויגש עמ' שסט ועוד) **שהרב בעל התניא ז"ל** אמר בשם **הרבי רבי בער ז"ל** שאינו דומה המחבק את המלך בבגדיו למחבק את המלך בלי בגדיו, והיינו שיותר כבוד הוא כשמחבקו בבגדיו, לבושי המלך הם נגלות התורה, וכאשר לומדים שור שנגח את הפרה ומשקיעם את כל המח והמחשבה בתורה הוא מעלה יתיהם מהעסק במעשה מרכבה, שבלא הלבוש קשה מאוד להשיג ובלבוש הוא יותר כבוד והדר למלך, וכאשר לומדים כן הרי זה בכלל לומדי תורתך לשמה. **והרה"ק האבני נור זי"ע** כתב (נאות דשא ח"א ויצא עמ' ל) דאף שלקח יעקב את לאה - עלמא דאתכסיא, סתרי תורה, עיקר דירתו עם רחל - עלמא דאתגליא - תושבע"פ הנגלית, עיקר עסקו היה בתורה הנגלית והיא העיקר, ע"ש.

והרה"ק מקאמרנא זי"ע ממארי דרוין כתב במגילת סתרים שלו שהגילוי האמיתי השיג כשהיה עוסק בלימוד גמרא יבמות 'אזי נפל עלי אור גדול ונתמלא כל הבית אורה באור נפלא בהשראת השכינה, וזה לי פעם ראשון שטעמתי מאורו יתברך באמת בלי טעות וערבו, בתענוג נפלא ואור ערב מאוד ומאוד לא יכילהו הרעיון. ומשם ואילך נכנסתי בעבודת יוצר בראשית, באור נפלא בלי שום מדרגות, וגם לא עבר עלי התגברות מהפיתויים כמאז', ע"ש. **ובעל עשרת משה ממאקווא זצ"ל** סיפר **שהרה"ק רי"צ מראזלא זי"ע** שאל את חתנו הרה"ק רצ"ה **מזידיטשוב זי"ע** ממה יכולים להשיג יותר את הש"ת אם בלימוד נגלה או בלימוד נסתרות התורה, והשיב לו שבנסתרות התורה יש גבול עד פה תבוא שאסור לחקור יותר, אך בנגלות התורה הרי היא חכמתו של הקב"ה ואין לה גבול, **ויכולים להעמיק לאין שיעור**, לכן מובן שיכולים להגיע יותר לדביקות בהקב"ה ע"י נגלה.

(עבר"ד ח"ב עמ' תמו)

הצער מביטול תורה ביטול חשיבות הממון

מעשה בשותפים שבאו לגור להשפת אמת זי"ע שידון בדין תורה בויכוח שהיה ביניהם, אחד מהם היה חסיד גור והשני נסע לרבי אחר, בחדר ההמתנה נפל אימה על החסיד להיכנס ולהטריד את רבו על צנייני עוה"ז, ואמר לשותפו שיכנס ואל תסוך עליו שירצה הדברים כראוי, וכאשר יאמר לו הפסק מהרבי כן יקום, נכנס השותף בגפו, ואחרי איזה רגעים יצא ואמר לשותפו שיהיה כרצונו בענין הממון, לפליאתו מה נעשה כאן, ומה כבר הספיק לשאול וכו', נענה **שהרבי השפת אמת זי"ע ישב עם השו"ע חו"מ**, וכששאלו למבוקשו וענה שרוצה שידון לו ד"ת, וראה איך **כשהרבי סגר הספר בצער על שנאלץ לסגור הספר**, חטפתו בושה כזו על שמטריד הרבי במילי דעלמא, ואבד חשיבות הממון בעיניו, ועדיף לו לוותר מלגרום לרבי ביטול חיי עולם בגין חיי שעה.

על מעשה זה יש שהקשו שכיצד אפשר להאמין שהיה מעשה כזה, הרי השפ"א לא למד להנאת עצמו ח"ו, אלא כדי לקיים וליתקן ברצון השי"ת, וא"כ מה מקום יש לה לאנחה כאשר כעת רצון ה' שיעשה חסד עם יהודי.

והשיב **רבינו שליט"א** (ב' וארא תשפ"א): מה זו שאלה? עי' ט"ז י"ד סי' רנא סק"ו, וכן כל הנך דמגילה טז: גדול ת"ת וגדול ת"ת, אטו לא יפסיק? ובודאי צריך לעשות רצון קונו **ובשמחה**, ועכ"ז צער בידו שביטלוהו משמאי מהתורה, ועי' רש"י שבת י. ד"ה תנא בפירוש הראשון על חלש לבייהו.

החזק במוסר אל תרף

ואיתן חפצו [של השפת אמת זי"ע] היה לקביעת עתים לתורה. וגם להטרווד בכל היום, על כל פנים **לייחד עשרה מינוטין בכל יום להתבונן ביראת השי"ת**, ולחשוב על מה נברא, ולהכיר את הבורא, ולקיים אז בישוב הדעת מה שנאמר (דברים ד, לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האי וכו'.

(מתוך מכתב האמרי אמת זי"ע - אוסף מכתבים מכתב ד)

עוד זכור ואזכור, כי בתחילת החורף משנת תרמ"א, בבואי פעם הראשון לחצרות קודש אדמו"ר **הגה"ק מופת הדור בעל שפת אמת זצלה"ה לגור**, היה אז המנהג כי האברכים נכנסו בכל יום לפני תפילת המנחה לקודש פנימה, כל אחד ואחד בפני עצמו, לשמוע מאת רבינו הקדוש זי"ע הדרכה בחסידות ועבודת השי"ת, **ולכל אחד ואחד אמר בין יתר דברי קדשו כי ילמדו יום יום פרק מוסר**. היו אברכים אשר צוה אותם שילמדו ספר חובת הלבבות, והיו אברכים שצוה אותם ללמוד בספר אורחות צדיקים. גם אנכי הייתי מן הנכנסים, **ואותי צוה ללמוד הספר חובת הלבבות, ולהתחיל משער הבחינה ואילך**. וכן קיימנו תל"ש [תהלה לקל יתברך שמו], ונהגנו, אז כל האברכים למאות ולאלפים, לשים את הספרים חובת הלבבות או אורחות צדיקים, במטפחת הטלית ותפילין, בכדי ללמוד השיעור מוסר בכל יום בשעת תפילת שחרית. (הגר"ר צבי יחזקאל מיכלאוהן ז"ל מפלונסק בהסכמתו לאורחות צדיקים [מהדורת בילגורי תר"צ])

לאברכים ששאלו בעצת הרבי, באיזה ספר מוסר לבחור וללמוד, היה הרבי בוחן ובודק בעיניו החודרות את כל אחד ואחד, **והציע לכל אחד ספר מוסר לפי וישרו והשגותיו**. לאחד שבא ושאל, אם ללמוד בספר הקדוש 'ראשית חכמה', התשובה היתה **'מסילת ישרים' גם הוא ספר טוב ללימוד**. לאחד אמר ישנו בידך קטן הנקרא **'תומר דבורה' והוא מדבר גם על מדות**. בפעם אחרת העיר ואמר 'הזהר הקודש, במקום שמבינים גם הוא ספר מוסר'.

(אלפי שנאן עמ' 187-188)

כשנסעתי עם **כ"ק אאז"ל [האמרי אמת זי"ע]** בתחילת המלחמה מחוץ לארץ לארץ ישראל, נטלתי עמי ספר חובת הלבבות קטן, וכשראני כ"ק אאז"ל לומד בו בספינה, הורה לי שלא אלמד עדיין 'שער היחוד', בהוסיפו שאמונת יחוד השם נמסרת בקבלה מאב לבן [לא בדרך ראיות ומופתים]. והראה לי את דברי החובת הלבבות בשער חשבון הנפש (פ"ג חשבון א). שאמר לו אביו **השפת אמת ז"ל**, הכותב שם 'חשבון האדם עם נפשו על מה שעבר מימיו, אם התעסק בהם בעבודת אלקיו או בעבודת יצרו וכו'. וצריך שתפקוד את נפשך, אם תוכל, בכל יום מימך, ותחשוב עמה על עבודת האלקים שהיא חובה עליך בו'. וכן שמעתי מ"כק אאז"ל כמה פעמים מענין זה אחרי היותי בר מצוה, שיעשה אדם בכל יום חשבון הנפש על מעשיו שבאותו יום, וליתן דין וחשבון האם עבד את השי"ת כראוי.

(הפני מנחם זי"ע - אוצר דרשות ח"א עמ' רמה)

ספר חובות הלבבות הובא בשפת אמת עה"ת עשרים פעם בנושאים שונים [חוץ מדבר אחד שהוזכר פעמיים]. דבר יחידוש אצל השפ"א שאינו מרבה להביא ספרים. ויש להפליא דבהיק בפי' חוקת תרני"ת בענין בור ובאר, שעל פי דברי החובה"ל שהביא עובדא כעין משל בתניוק שהיה כבור והמלך הוציאו וכו', ביאר ענין בור, ואף שלענין העובדא לכאורה אין שום משמעות מה שמצאו כבור, וכרגיל רק בדברי חז"ל דורשים גם סגנון המשל, ומכאן כמה גודלה אצל השפ"א אף סגנון דבריו ומשלו של החובה"ל.

(משולחן המערכת)

בנאות דשא ה

תורת השפת אמת

תכלית הידיעה שנדע שלא נדע

מה אומר ומה אדבר, יותר ממאה פעמים הייתי בגור **[אצל השפת אמת זי"ע]** במשך ל"ה שנה שעברו, הרבה תורה שמעתי ממנו, ועל פי רוב מה שהבנתי - הבנתי בנקל, ומה שלא הבנתי - לא די שלא ירדתי לטוף דעתו, אלא אף לתחילת דעתו לא עמדתי, כל מי שהיו לו עינים לראות ולב להבין היה רואה בעין שכלו כי שכינה מדברת מתוך גרונו של אותו צדיק, דברים עמוקים מאוד, רזון דרוזן טמריזן וגניזין, וכל מי שאומר שיש לו השגה בדבריו הקדושים - מוטעה הוא, לבד יחידי סגולה... למדתי ממנו, כי כל מה שלמדתי אצל רבותינו הקדושים נבג"מ בימי נעורי, ואמרתי בלבי שהרבה חכמה ודעת למדתי מהם, נודע לי בזמנו כי אפילו כטיפה מן הים לא למדתי אצלם.

ולא עוד, אלא כל מה שהשגתי אצל **אביו מרן הקדוש [השפת אמת] ז"ל** בנסיעתי הראשונה, כאשר נסעתי פעם שניה - נודע לי כי בנסיעה הראשונה לא השגתי כלום, וכן בנסיעה שלישית, וכן לעולם, כאשר באתי לביתי נודע לי כי כל השגה שמקודם לא נחשב לכלום, כי ערך קדושתו יתברך אין סוף, ותכלית הידיעה שלא נדע.

[דער קאצקער קוויטל שכתב החסיד רבי יעקב יצחק קארו ז"ל להאמרי אמת זי"ע, מה שלמד אצל כל אחד מרבותיו, הרבי מקאצק, החידושי הרי"מ, הרבי ר' העניך, השפת אמת, זכותם תגן עלינו, וכפי שהיה אצל חסידי קדם שלמדו מרבותיהם וידעו לפרט מה למדו מכל אחד מהם, מה הקנין נכפש שקנה אצל כל רבי. והאמרי אמת זי"ע מסרו להבית ישראל זי"ע כדי להפיצו, כי יש ללמוד ולהעמיצו בה. ונקודת מרכזית שיש ללמוד הימנו הוא לזכור את הנקודה הפנימית בכל החסידות, שאינו מספר על כל הקורות מסביב, אלא מה שקנה ולמד אצל רבי - עבד"ד ירח האיתנים עמי קמט]

מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי

ורבינו שליט"א אמר כמה וכמה פעמים, כשלומדים דברי השפת אמת בהרבה קטעים, ההרגשה הוא בצעקה מעומק הלב: **אוי רבי רבי, מי יגלה עפר מעיניך, לראות עד כמה ירדנו בדורנו אנו, ובושה תכסה פנינו כמה אנו רחוקים ממסדרות השפת אמת זי"ע ובני היכלא דיליה, שהשפת אמת זי"ע דיבר לפי דרגתם. אך בוודאי גם עלינו ללמוד ולהתייגע בדבה"ק.**

ולדוגמא, מה שכתב בראש פרשת ויצא שיעקב אבינו ע"ה הרים כל הגשמיות להקב"ה, ולא היה דבוק בגשמיות רק בחיות השי"ת בלבד, ומסיים **‘וכן יש לכל אחד ללמוד עצה היעוצה במדרש הנ"ל קודם עשיות כל דבר גשמי למסור נפשו לה’ אחד להתדבק בפנימיות החיות מהשי"ת בלבד, ועי"ז יוכל להתקדש אף במעשה גשמי'**, והרי הוא כותב 'לכל אחד' - וכוונתו גם לעמך יודען שהיו גרים בעיירה גור, ולא רק לבני עליה, ואנו תמהים: רבי! אנו האלטען נישט דארט! אמנם אפשר שאכן לא כתב שכל אחד עליו **לעשות כן**, כי אם היה כותב כן לא מצינו ידינו ורגלינו, וכל מעשינו היו פסולים מעיקרא, על כן דקדק לכתוב יש לכל אחד **ללמוד**.

וזה צריך להיות המכוון כשלומדים ספר שפת אמת, ס'איז א הויכע ספר, א טיפע ספר, אבער עפעס האט מען, והלימוד בו הוא בבחינת 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי'. לפעמים האדם עוד יכול להרגיש טוב עם עצמו במדרגה שהוא אוחו בעבודת ה', ומדמה שהוא בראש הסולם העולה בית קל, וכשלומדים ספה"ק שפת אמת, מגלים את האמת, אז מאיז נאך אונטען אויף די גאנצע וועג פון ארויף צו גיין.

(ס"ג ויצא תשפ"א)

וכן הוא בדבריו על הש"ס, דאיתא בגמרא (מנחות מד.) 'אמר רבי נתן אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה שאין מתן שכרה בעולם הזה ולעולם הבא איני יודע כמה, צא ולמד ממצות ציצית שאדם כמעט נכשל בעבירה חמורה שבחמורות עד שבאו ארבע ציציותיו וטפחו לו על פניו, **והשפת אמת** (סס) מפרש דאיתו אדם שהיה זהיר בציצית היינו להסתכל בציצית, וכמ"ש בחרדים (בהקדמה למצוות) דהוא ענף מצוה לקיים 'וראיתם אותו, ובזכות זה באו לו הציציות וטפחו על פניו כיוון שהיה זהיר לראותם ולנשקם, וזה קרי מצוה קלה, משום שאינו דורש שום מעשה וגם לא דיבור כלשהו, רק בהבטה בעלמא ולהיזכר. כשלומדים דברי השפת אמת הללו, כמו עוד הרבה קטעים, ההרגשה הוא בצעקה מעומק הלב: **אוי רבי רבי, מי יגלה עפר מעיניך, לראות עד כמה ירדנו בדורנו אנו, כי כל זה טוב לדרגת השפת אמת זי"ע, 'שבהסתכלות על הציצית אכן נזכר מכל התר"ג מצוות ומרבש"ע**, ואנו מסתכלים והלב אינו מתעורר כלל מתרדמת הזמן לזכור מה העיקר כאן בהאי עלמא. אבל צריכים לחזור על דבה"ק, ואולי אבנה גם אנכי ממנה, שהרי איתא בגמרא שהמסתכל בציצית ומתבונן לזכור שיש רבונו של עולם, יכול להנצל עי"ז מהחמורה שבחמורות.

(ס"ג כי תצא תשי"פ)

להבין שפת אמת יש להתעמק בו כדבדרי הראשונים

מה שמהווה הספר 'חידושי רבינו חיים הלוי' של הגר"ח סולובייצקי מבריסק בשדה הלמדנות, מהווה ה"שפת אמת" בחסידות. הספר "שפת אמת" על התורה הוא אחד הספרים העמוקים והמקוריים ביותר שנוצרו בעולם החסידות במאה השנים האחרונות. ה"שפת אמת" אינו ל"עיון". "הוא מעיין בספרי חסידות" - היו רגילים לומר פעם, ביחס למי שעוסק בחסידות. לא די לעיין, לחטוף הצצה ב"שפת אמת", כי במבט שטחי - ואפילו אם מתהרהרים לרגע בדבריו - אי אפשר לרדת לעומק דבריו. "שפת אמת" זהו ספר יסוד. כדרך שהגר"ח מבריסק או רבי מאיר שמחה מדווינסק אומרים "יסוד" בהלכה, כן אומר ה"שפת אמת" "יסוד" ביראה, וכשמ "חידושי רבינו חיים" וה"אור שמח" דבריהם כתובים כתריזי תמציתי, ואך למדנים בעלי היקף עצום יוכלו לחדור לעומקם, כך ה"שפת אמת" דבריו מרוכזים בדרך תמצית קלאסית נפלאה, ורק לאחר שלומדים אותם פעם ופעמיים, אחרי שמתייגעים על הבנתם כמו על קטע מסובך ב"קצות" וב"תומים", רק אז מסוגלים אנשי מעלה, המסוגלים לקלוט מחשבה עמוקה - להבין קטע בשפ"א על התורה. לא חסרים "חזורים" של השפ"א, כל חסיד מנסה לחזור על דבריו, אבל להבין ולהשיג את ההברקה הרעיונית שבכל דיבור, לעמוד על הכוונה האמתית בכל מחשבה שנתבשרה, דבר זה ניתן להשיג רק אחרי התעמקות יסודית במשנתו.

ולא בעולם המחשבה בלבד גדול כוחו. ה"שפת אמת" היה מעורר פליאה והשתוממות לא רק בגישתו המהררי"לית, זו הבוקעת ימים ומנביעה מעינות חדשים, תוך כדי חדירה לסודות התורה, עומק לפנים מעומק, לא רק הלך מחשבתו פילוסופי היה מרשים - כי גם גדולותו בתורת הנגלה הדחימה את העולם התורני. גם בספריו הלמדניים על 'מועד' ו'קדשים' היה כולו "שפת-אמת'דיג". דברים שאנוני ישראל מובהקים ביטאו באריכות ובמערכות שלמות, איכן ה"שפת אמת" בשורות מעטות. דרך השמח ב"ש"ס מאירה את העיניים וחידושויו המקוריים יפיחו רוח חיים בכל סוגיא וענין. במקומות רבים מכוון ה"שפת אמת" - בחידושיו על השי"ס לדעת הראשונים אשר את דבריהם לא ראה. כאשר לומדים בקדושה ובטהרה תורה לשמה זוכים לתורת אמת ונפגשים בדרך אחת עם הראשונים כמלאכים.

(וררשה של מעלה להג"ר שמחה עלברג ז"ל עמי נג-נד)

הנהגת השי"ת בעולמו

קבלת גזירות השי"ת בשמחה

ינא ונא להתחזק מאוד, ושלא להניח ח"ו וח"ו שום עגמת נפש כלל וכלל, ודרכי ה' נפלאים ומי יוכל להשיגם, וכאשר אמר לי **כ"ק זקינון מו"ח זצ"ל [השפת אמת זי"ע]** כמה פעמים בלשון קדשו **וועהר קען פארשטיין אין אייבערשטעטנס פשעטליך** [=מי יכול להבין את נסיבותיו של הקב"ה].

(מכתב הגה"ק מבענדין זצ"ל לבנו הרי"מ לזין ז"ל - המאיר לדורות כך א עמי 562)

על פי **מאמר גיסי מרן שליט"א [השפת אמת זי"ע]** על פסוק (תבא כח. so) והיה כאשר שש ה' וגו' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם וגו', אמר מה מרמז יוהיה' לשון שמחה, על המקבל, **כי מי שמקבל מדת הדין בשמחה גורם מזה נחת רוח מאוד בשמים**. כדאיתא (ויק"ר כו, ז) גבי שאול המלך, שידע שיפול הוא ובניו במלחמה, והיתה לו ברירה לברוח ולהנצל, וקיבל על עצמו מדת הדין בשמחה, אמר הקב"ה לפמליא של מעלה ראו בריה שבראתי בעולמי, מזה יש שמחה בשמים.

(שפתי צדיק פרי וילך אות יב)

במד"ר (שהש"ר א. א) על ידי ששימש [יוסף] את רבו כהוגן יצא לחירות. ותמתיה מאד וכי לא ה' ליוסף צדיק יסוד עולם זכות רק מה ששימש לפוטיפר כראוי, **שליטא פה קדוש גיסי מרן שליט"א** [השפת אמת זי"ע], ותירץ שהכוונה **שקיבל עליו באהבה שראה שרצון שמים הוא שיהי' עבד לכך עשה באמונה**, שפתים ישק.

(שפתי צדיק שה"ש אות לה)

וגם אנחנו בגלותינו צריכין מקודם לבקש לקבל הגלות כפי רצונו ית' אז ממילא יגאלנו הבורא ית"ש. וזה כענין שכ' משיח בא בהיסח הדעת כי אין לנו לבקש תמיד רק על הגאולה. רק להיות עבד משכיל כמו שפי' בו במד' חיי שרה ע"ש (עי' שפ"א חיי שרה סוף תרמ"ח), כמו כן **בהיותינו נגרשין משלחן אבינו צריכין לצפות לקבל העבדות והגלות בשלימות** עכ"פ להיות 'עבד משכיל'.

(שפת אמת שמות תרמ"ח ד"ה במדרש יודיע)

לדעת שזה הכי טוב עבורו

שמעתי פעם מחסיד ישיש שמרן **השפת אמת זל"ה אמר לו: מדרך האדם לחשוב, לו היה ככה - היה יותר טוב, אבל עליו להאמין שהדרך הכי טוב בשבילו, הוא כפי שהשי"ת מתנהג אתו**, כי ממידות השי"ת רחום, חנון, וחושב את הדרך אם טוב לאדם, וככה הוא מתנהג אתו. וממילא אל לו לאדם לבקש עצות להפוך את הדרך הישרה המתנהג והמתהלך.

(חסיד יושר להרה"ח רבי שמואל לוקווער ז"ל עמי קפ)

וצריך האדם להשתוקק אל מקורו ולזכור מאין בא ואעפ"כ **יאמין באמונה שלימה כי זה מקומו שלמטה שבראו הקב"ה בכאן זהו עיקר תקונו**. וכו'. ועל זה כתיב (ואתחנן ו. ה) 'בכל מאודיך' - **בכל מדה ומדה שמודד לך כו' (ברכות ד.)**. הגם כי יהיה האהבה בכל לב ונפש לחזור להתדבק בשורש העליון. עכ"ז צריך להיות בחי' רצוא ושוב. וכו'. ואיתא בזוה"ק (ח"א טט:) בפסוק (תהלים פט, י) 'בשוא גליו אתה תשבחם' מכאן מאן דכסיף למינדע אע"ג דלא יהיב ליי רשותא שבחא הוא לגביי כו', וכו', **להאמין שזה המקום שהכין ומדד לו אחד האמת זה הדרך הטוב לו**.

(שפת אמת במדבר תרנ"ז)

[וכן הובא משמיה **דהרה"ק מצאנו זי"ע** על מאמרם ז"ל (ברכות ד.) 'בכל מדה ומדה שהווא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד', וצ"ב כפל הלשון מאד מאד. הכונה בזה הוא כך, שישנם בני אדם שאומרים, אם הי' לו פרנסה בריוות וכ"ש אם הי' לי עשירות ודירה נאה ורחבה וכן בשאר ענינים, אזי הייתי עובד השי"ת באופן אחר בתורה ועבודה, אך עכ"ז אם השי"ת מתנהג עמי בדרך זה בוודאי מקבל אני באהבה, וטוב הוא לפני. אבל באמת אני בדרך לעובד השי"ת באמת, כי האיש שהוא רוצה להיות עובד השי"ת באמת, הוא צריך להבין ושיהי' מוחלט אצלו בבירור גמור, שהשי"י מתנהג עם כל איש ואיש מישראל באופן היותר טוב ומעולה שיכול להיות, **ורק באופן זה יש ביכולתו לבוא לתכלית הטוב הנצחי**, אבל באופן שהוא מדמה בנפשו שהי' טוב לפני, לא הי' בשום אופן מועיל לפניו לזכות לתכלית הטוב הנצחי. וזה כונת חכמז"ל הוי מודה לו במאד מאד, שיביין ושיהי' מוחלט אצלו שרק זה הוא תכלית הטוב, וממילא הוא מחויב להודות להשי"ת על התנהגותו זאת טוב מאד מאד.

(ס' חמדה גנוזה ח"א עמי כא) [[

יש דורות שסדר הנכון להם הוא הגלות, ויש שמיוחדין אל החירות והגאולה כפי דעת היודע תעלומות. ועי' אמרו חז"ל **בכל מדה שמודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד כמ"ש בכל מאודך, שהקב"ה הוא היודע לסדר לכל דור סדר הטוב לו יותר מכל הסדרים**. והכל בחסד כמ"ש הנוהג בהסדו כל דור.

(שפת אמת שבת הגדול תרנ"ד)

דברי התעוררות ששמענו מרבינו שליט"א - ה' שבט תשע"ז

שעל ידו חימומו המים [ששפכו ממנו מים רותחים לתוך מי המקוה] היה פושר, ואמר לו אם הקעסל היה רותח היה אפשר להחם על ידו כל המקוה, אך כשהם פושרין אין מועילים כלום. כן הוא באדם, אם רצונו בפנימיותו יהיה רותח ולא יתפשט בשאר דברים, יוכל על ידו להחם את כל הסובב אותו ולא להפך.

עוד פירוש י"ל בדברי קדשו של **השפת אמת זי"ע** שצריך להחזיק החמימות מוצנעת, ולא להראות החוצה, ועל ידי זה יש לה קיום. אך זה אינו כ"כ גנוע בזמננו, שנצרך בעיקר לדאוג שיהיה רותח, ולו במחיר שיראה בחוץ, ואולי אדרבא, בדור קר כזה, יש תועלת כשיראו החמימות אצלו, כי כשאחד רואה בחור ואברך שלומד ומתפלל עם ווארעמקייט זה מעוררו ג"כ להתפלל וללמוד עם חמימות. והרי אמרו חז"ל (סוכה כח. ב"ב קלד.) 'שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל, אמרו עליו בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף, ואמרו חסידים שהרבי עצמו היה גדול במעלה שעצר הקדושה בתוך עצמו. וי"ל שהתלמיד גם היה בידו לעשות כן, אלא מפני חולשת דורו היה נצרך להראות עבודתו החוצה בכדי לעוררם. וכן יתכן לומר במה שסיפר **כ"ק אאז"ל** שבילדותו ראה שאביו **האמרי אמת זי"ע** התפלל בלי תנועות - איינגעהאלטען, ולעומת זאת אחיו **הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע** הי"ד וביותר **הגה"ק מבענין זצ"ל** התפללו בתנועות והתלהבות און די גאנצע געשעפט, ותמה על זה למה אצל אביו אינו רואה כזאת, והסבירו לו שהרבי גדול יותר שיכל להחזיק ההתלהבות בתוכו לכל יראה חוצה. וי"ל שדייקא משום שכבר ראו תפלה מהי אצל הצדיקים הנ"ל, ע"כ יכל האמרי אמת זי"ע להרשות לעצמו לעשות עבודת פנים. אבל היום בדורנו אנו, העיקר מה שצריך להיות, שבפנים יהיה חום ולא יכנס בו קרירות.

במעלת רצון טוב שבכוחה יוכל לברר עצמו לגמרי לטוב

בשפת אמת (תהלים פרק קכח) מפרש תפלת דוד המלך ע"ה 'היטיבה ה' לטובים' ולישרים בלבבותם, והמטים עקלקלותם יולכים ה' את פעלי האון שלום על ישראל, 'היטיבה ה' לטובים' מבקש שטיב ה' לצדיקים שמעשיהם טובים, ומוסיף ומבקש 'ולישרים בלבבותם', שיש יהודים שאין מעשיהם מתוקנים כראוי, אך בלבבותם הם ישרים - שהם מלאים רצון וגעגועים להיות טוב, שגם להם ייטיב ה', וממשיך ומבקש 'והמטים עקלקלותם יולכים ה' את פועלי האון' - שמעשיהם שאינם מתוקנים, יחשיב ה' ויחבר לפועלי האון שרצונם רע כמעשיהם, ועי"ז שלום על ישראל התפצץ בטוב, כי עיקר הנדרש מהיהודי הוא רצון טוב. ומוסיף השפת אמת כמו שמצינו (תהיגה טו) שצדיק נוטל חלקו וחלק הרשע בגן עדן ורשע נוטל חלק הצדיק בגיהנם, ומכל שכן בעולם הזה, עכ"ל.

והנה דברי חז"ל שהביא צ"ב שודאי לא חסרים עולמות בשמים, ולכל צדיק מוכן ש"י עולמות, וגם אם יבא צדיק נשגב שעליו יאמר 'ואשרי כל חוכה לתשלומי כפלי, וזוכה בכפל משי' עולמות כמנן כת"ר, את יחסר כל בשמים ליתן לו, ולמה צריך להעביר לחלקו את החלק שמפסיד הרשע דוקא. אלא הביאור בדבריהם שנשמתי ישראל אחת היא בשורשה, ע"כ יש לכל בני"י שייכות והשפעה אחד על השני כדאי' בספה"ק, ומשל לזה משני כלים מלאים מים המחוברים בתחתיתם לכלי אחד, שאם נחסר בכלי אחד מים ירד גם מפלס הכלי השני עד שישתוו, ולכן הרשע גורם כח משיכה כלפי מטה, ונדרש מהצדיק עבודה כפולה להתעלות, ובנקל יותר להיות צדיק בדור של צדיקים, ונמצא שהצדיק תיקן מה שחסר הרשע, על כן רדאי ביושר זכה בחלקו, שכן על ידו עבד כפול, ולכן גם הרשע נוטל חלק הצדיק בגיהנם כי עוונות הצדיק מתייחסים אליו, שהוא גרם לזה בניגוד לרצון הצדיק [וכן פירש השפ"א בפי' נצבים תרלה"ה ד"ה למען].

אך מש"כ השפ"א ללמוד מדבריהם לדבריו שמכל שכן בעוה"ז צריך ביאור גדול מה כוונתו, וכי שיהי' צדיק טוב לו ורשע רוע לו בהנאות עוה"ז, ומה השייכות לדבריהם [והעירני בני ריא"ל נ"י משפ"א ליקוטים ישעיה' מ]. בפסוק וקווי ה' יחליפ כה. אך המעין יראה דשם כתוב בסגנון אחר דלא כהא דור"ק.

ונראה שכוונתו שאם בעולם הגמול ששם משפט האמת על מעשיו שכבר עשה, זוכה הצדיק בחלק הרשע שבגינו עבד כפול, והרשע נוטל חלק הצדיק בגיהנם כי העוונות מתייחסים אליו, מכל שכן בעוה"ז - שעדיין אפשר להתגבר על הרע ולבחור בטוב, ודאי שה' לא יעזובנו ביד יצרו ויעזרנו להטות עצמו לטוב, ולא רק שייחשבו כטוב, אלא יפריד הפחיתות מאתו לגמרי - והמטים עקלקלותם יולכים ה' את פועלי האון, ואצלו יתברר הטוב לגמרי, וזה תפלת דהמע"ה עליו היטיבה ה' - שיוכל באמת להיות טוב.

ובדבריו הקדושים חיוק גדול לזמננו שישנם בעולם הרבה פועלי און וגבר מאד כח המשיכה לגשמיות עוה"ז, והמטים עקלקלותם - הדרכים שלנו עקומות, אך עכ"פ הנדרש מאתנו לרצות ולהתגעגע להיות טוב, והרי מדברים לחבורה המתאספת בסג"ב בש"ק הנקראת 'רעוא דרעוין', דער רצון פון די רצונות, והזמן מוכשר לעורר רצונות טובים ואמתיים, אכן אל לנו להסתפק ברצון לבד, כי מי ערב בעדנו שזה רצון אמיתי, שהרי אנו מלאים רמאות עצמית, וקשה לדעת בפנימיות הנפש, כי רצון הוא דבר עמוק מאד, והרי דוד המלך ע"ה נתכוון בתפלתו על רצון אמת לא מרומה, ועי"כ נדרש לעורר תמיד יותר הרצון בד בבד עם הטבת המעשים יותר, ואז יעזור השי"ת שנהיה באמת טובים והרע יתפרד מאתנו לגמרי.

אלה הדברים אשר דיבר אלינו, דברים משולחנם ומכשנם של רבניה"ק זי"ע, ומי יתן והיה לבבנו ליראה את ה' כל הימים לחיותנו כהיום הזה, בדרך אשר הורונו רבותינו ושפת אמת תכון לעד.

כ"ד מוקירם
ש.ב.ש.

בס"ד

לכבוד מערכת 'בנאות דשא' אשר משמיא קצו לה להאיר פני הארץ ולמלאות דעה כאשר מכנף הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק - רבבות אנשים מתעוררים ממקור האמת היוצא מעדן הבארות אשר חפרו אבותינו ורבותינו נ"ע, ומה זרעם בחיים אף הם ודבריהם חיים וקיימים. ועל של עתה באתי בפרוס יומא דהילולא של רבנו השפת אמת זי"ע הנני לשלוח לכם דברים שרשמתי בשנת תשע"ז מה שאמר **רבינו שליט"א** ביום ה' שבט לחבורת אברכים בעיה"ק ירושלים:

שהחמימות תהיה בפנימיות ולא להסתפק בחמימות הסביבה

בשנת תרס"א פרצה שריפה בגור, ונשרפו כל בתי העץ, והיה בערש"ק, ולקראת ש"ק עבר השפת אמת זי"ע להשתכן זמנית באחד מבתי האבן הבודדים שנותרו לפליטה בעיירה, עקב הנסיבות המרק שהוגש לסעודת ליל שבת היה קר, ואמר **השפת אמת זי"ע** בפליאה 'אזא גרויסע פייער און די יוהך איז קאלט?' [=כזו אש גדולה והמרק קר], שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, ואצל השפ"א זי"ע בפרט, שלא היה מהמרבים במליצות, וודאי לא בליל ש"ק בזמן שיהודים שרויים בצער.

ויש לפרש בדבריו על דרך שהמשילו חסידים על אחד שנסע לדרך באחד ממדינות צפון אירופה [שהקור בהם עז כידוע] בעגלה טעונה חביות יי"ש, בחושבו בלבו, ומה אם בכח כוסית יי"ש להחם כל גופו של אדם [כדרך היוצאים לדרך שם ליקח עמם כבוק יי"ש להתחמם בשתייתו], כשהנני מוקף בחביות גדולות של יי"ש כל שכן שייחם לי, וכמובן שמהרה עמד על טעותו, וראה שאם לא ימהר ללגום מעט עלול הוא לקפוא.

אכן אם במשל - בקור הגשמי, יעמוד מיד על טעותו, לא כן הוא בנמשל - בקור הרוחני שבעוה"ז, שיתכן שיטעה בזה כל ימיו, בהיותו מוקף חום היצוני של חסידים יודן או זמן טוב, ובאמת הוא בעצמו קופא מקור, ואין לו שייכות באמת לחום, כי עינינו מושפעות מעלמא דשקרא וצריך עבודה רבה לזככם ולעדם שיראו הדברים הרוחניים כמו שהם באמת, ואדרבא, מה שאנו חיים בסביבה חסידית עם ווארמקייט היא הנותנת שנטעה לדמות בעצמנו שיש לנו שייכות לקדושה, ובאמת אין זה רצון האדם בעצמו רק דבר היצוני, ואף שכמובן עדיין מעלה יש בזה נגד קור העולם, אבל צריך ליכור ולהכיר פנימיות האמיתית - וואס ביסטו און וואס איז דער אמת'ע רצון דינע. וזה שאמר **השפת אמת זי"ע** שיכול להיות 'אזא גרויסע פייער און די יוהך איז קאלט' - ווייל מ'איז ווייט פון דעם, ואין לו שייכות אמיתית לחום שמסביב, וכל זמן שלא יכניס האש תחת קדירתו, לא תיחם תבשילו.

ואמרו חז"ל (ברכות מד.) כל סעודה שאין בה שרף אינה סעודה, ויש שפירשו ששרף הכוונה למרק, והרי עולם הזה כולו משול לסעודה, כלשון חז"ל (אבות פ"ג מט"ז) והכל מתוקן לסעודה, ותפקיד יהודי כאן הוא לתקן את הסעודה שיהיה כראוי עם חום פנימי, ועל זה רמזו שסעודה שאין בה שרף - ווארמקייט, אינה סעודה, אבל נצרך להבעיר האש בעצמו תחת קדירתו, ולא להסתפק באש היצונית המקיפתו.

ולפי מה שאמרנו שתפקיד האדם בהאי עלמא נמשל לתיקון סעודה, יובן שבכלל עבודתו לדאוג למזג מאכלים, שיש מאכל הנאכל חם ויש קר, והנמשל שעל האדם לראות שיהיה החמימות והתלהבות, ולעומת זאת הקרירות, כל אחד במקומו הראוי לכל יתקלקלו המאכלים [וזה כל החכמה הנדרשת בעבודת ה', לידע היכן להשתמש בכל מדה, וכל טענות היצו"ר צודקות במקורן, רק שמערבב דעת האדם להשתמש בהם שלא במקום הנכון, הוא רוצה שיהיה קר בענין זה וחם בענין זה, וצריך לעשות להיפך].

ועל דרך זה יש לפרש אמרת חז"ל (ב"ב כד.) 'קדירא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא', כי יצה"ר ויצ"ט שותפין בנפש האדם, ואם לא ישום אל לבו, לא יתן לו קרירות בבואו לנסיון של עבירה ולא חמימות בבואו להתלהבות דמיונה.

כששומר כח הרצון לכל יתפשט ימשכו כל מעשיו לטוב

השפת אמת זי"ע יצא את העיירה גור פעמים בודדות, ופעם אחת בעת שנסע, ביקש מקורב מהשפ"א זי"ע 'לעצט געלט' [מעות פרידה], היינו שיאמר לו דבר תורה, ואמר **השפת אמת זי"ע**: רואה הנך את הלוקומטיב [קטר], הנה כל כוחו הוא על ידי שמחזיק את החום בתוכו, ועל ידי זה מניע את כל הרכבת [כאופן שהיו הקטרים של קיסור דא, שהיה מיכל מלא מים רותחים שבכוונו נעו הגולגלים].

ובפשטות נתכוון לרמוז שאין זה טוב לומר הרבה, שעל ידי זה אין מחזיק החמימות בפנים [ע"ד דאיתא בשם רבותינו זי"ע עה"פ (שה"ש ה. ו) 'נפשי יצאה בדברי' - פירוש שכח הנפש יוצא ומתפזר על ידי דבורן]. ומכיון שדיבוריו של צדיק מתחלקין לכמה ניצוצות ומאירים בכמה גוהות, יש לפרש עוד בדבריו שכוח פעולתו הוא שכל הקיסור והחום לא יצא החוצה, וכן ברצונות טובים, שנצרך כל כך תשוקתו ורצונו רק לעבודת השי"ת, וליזהר שלא יתערב בעוד רצונות אחרים לדברי עוה"ז, ורק אם יראה דער גאנצע קעסל זאל קאכן מבלי צאת החמימות חוצה, יוכל להגיע בשלום למחוז חפצו ולעבור את עוה"ז כמו שצריך, ודרך זה הורונו רבותינו הק' זי"ע, וכמו שאמר האמרי אמת זי"ע 'אמאהל אין גער, האט שוין היינט געקאכט וואס א קעסעל, האט זעך געמאהלט וואס א מיהל, אויווען און אינטען, אויווען און אינטען, ווי זענען זיי היינט, בפנים בער, ס'איז געווען ווארעם, מ'האט געוואלט גוט, והחזיקו זאת פנימה.

מסופר שפעם כשהחפץ חיים זי"ע הלך למקוה, שאל את הבלן אם החם המים ונענה בחיוב, וכשנכנס נוכח לראות שלא מיניה ולא מקצתיה, וראה שהקעסל

ח בנאות דשא